

Stjórnarskrá konungsríkisins Íslands 1943

Bjarni Benediktsson – Stjórnarskrá konungsríkisins Íslands 1943

Tekið af vef Borgarskjalasafnsins

bjarnibenediktsson.is

Einkaskjalasafn nr. 360
Stjórnámálamaðurinn
Askja 2-9, Örk 1

©Borgarskjalasafn Reykjavíkur

STJÓRNARSKRÁ

LÖG UM KOSNINGAR
TIL ALÞINGIS

ÞINGSKÖP ALÞINGIS

REYKJAVÍK · MCMXLIII

STJÓRNARSKRÁ

LÖG UM KOSNINGAR
TIL ALÞINGIS

ÞINGSKÖP ALÞINGIS

REYKJAVÍK · MCMXLIII

Stjórnarskrá konungsríkisins Íslands.

(Nr. 9 18. maí 1920, sbr. stjórnarskipunarlög nr. 22 24. marz 1934 og stjórnarskipunarlög nr. 78 1. sept. 1942.)

I.

1. gr.

Stjórnskipulagið er þingbundin konungsstjórn.

2. gr.

Löggjafarvaldið er hjá konungi og Alþingi, báðum saman, framkvæmdarvaldið hjá konungi og dómssvaldið hjá dómendum.

3. gr.

Skipun konungserfða er sú, er segir í 1. og 2. gr. konungserfðalaga frá 31. júlí 1853. Konungserfðum má ekki breyta, nema með samþykki Alþingis.

4. gr.

Ákvæði þau, er giltu 1. des. 1918 í Danmörku um trúarbrögð konungs og lögræði, svo og um meðferð konungvalds, þegar konungur er sjúkur, ólögráða eða staddur utan beggja ríkjanna, skulu einnig gilda á Íslandi.

5. gr.

Konungur getur ekki verið þjóðhöfðingi í öðrum löndum án samþykkis Alþingis.

6. gr.

Konungur vinnur eið að stjórnarskránni, er hann kemur til ríkis, enda hafi hann ekki unnið þann eið meðan hann

var ríkisarfi. Af eiðstaf þessum skal gera tvö samhljóða frumrit. Geymir Alþingi annað, en þjóðskjalasafnið hitt.

7. gr.

Ríkisarfi er lögráða, er hann er orðinn fullra 18 ára að aldri.

8. gr.

Ákveða skal með lögum greiðslu af ríkisé til konungs og konungsættar.

9. gr.

Konungur hefur hið ædsta vald í öllum málefnum ríkisins, með þeim takmörkunum, sem settar eru í stjórnarskrá þessari, og lætur hann ráðherra framkvæma það. Ráðuneytið hefur aðsetur í Reykjavík.

10. gr.

Konungur er ábyrgðarlaus og friðhelgur. Ráðherrar bera ábyrgð á stjórnarframkvæmdum öllum. Ráðherraábyrgð er ákveðin með lögum. Alþingi getur kært þá fyrir embættisrekstur þeirra. Landsdómur dæmir þau mál.

11. gr.

Konungur skipar ráðherra og veitir þeim lausn. Hann ákveður tölu þeirra og skiptir störfum með þeim.

12. gr.

Lög og mikilvægar stjórnarráðstafanir skulu bornar upp fyrir konungi í ríkisráði. Ráðherrar skipa ríkisráð, og á ríkisarfi sæti í því, þegar hann er lögráða. Konungur er forseti ríkisráðsins. Ríkisráðsfund getur konungur haldið með einum ráðherra utan Íslands.

13. gr.

Ráðherrafundi skal halda um nýmæli í lögum og um mikilvæg stjórnarmálefni. Svo skal og halda ráðherrafund, er einhver ráðherranna óskar að bera þar upp mál. Fundunum

stjórnar sá ráðherra, er konungur hefur kvatt til forsætis. Sá ráðherra, er forsæti skipar, nefnist forsætisráðherra.

14. gr.

Nú er konungur ekki staddur hér á landi, og ber forsætisráðherra þá að jafnaði málin upp fyrir konungi, einnig fyrir bönd hinna ráðherranna, ef þeir eru ekki viðstaddir. Þá er ráðherra ber upp fyrir konungi mál, sem annar ráðherra hefur undirritað, ber hann ábyrgð á því, að málið sé rétt flutt, en annars ekki sérstaka ábyrgð vegna flutningsins, nema hann á annan hátt hafi tekið stjórnskipulega ábyrgð á efni þess.

15. gr.

Undirskrift konungs undir löggjafarmál eða stjórnarerindi veitir þeim gildi, er ráðherra ritar undir með honum.

16. gr.

Konungur veitir öll þau embætti, er hann hefur veitt hingað til. Breyta má þessu með lögum. Engan má skipa embættismann, nema hann hafi íslenzkan ríkisborgararétt. Embættismaður hver skal vinna eið eða drengskaparheit að stjórnarskránni.

Konungur getur vikið þeim frá embætti, er hann hefur veitt það.

Konungur getur flutt embættismenn úr einu embætti í annað, þó svo, að þeir missi einskis í af embættistekjum og að þeim sé gefinn kostur á að kjósa um, hvort þeir vilji heldur embættaskiptin eða þá lausn frá embætti með lögmæltum eftirlaunum eða lögmæltum ellistyrk.

Með lögum má undanskilja ákveðna embættismannaflokka, auk embættismanna þeirra, er taldir eru í 57. gr.

17. gr.

Konungur gerir samninga við önnur ríki. Þó getur hann enga slíka samninga gert, ef þeir hafa í sér fólgið afsal eða kvaðir á landi eða landhelgi, eða ef þeir horfa til breytinga á stjórnarhögum ríkisins, nema samþykki Alþingis komi til.

18. gr.

Konungur stefnir saman Alþingi ár hvert og ákveður, hvenær því skuli slitið. Þinginu má eigi slíta fyrr en fjárlög eru samþykkt. Konungur getur og kvatt Alþingi til aukafunda.

19. gr.

Konungur getur frestað fundum Alþingis um tiltekinn tíma, þó ekki lengur en 2 vikur, nema Alþingi samþykki, og ekki nema einu sinni á ári.

20. gr.

Konungur getur rofið Alþingi, og skal þá stofnað til nýrra kosninga áður en 2 mánuðir séu liðnir frá því, er það var rofið, en Alþingi stefnt saman eigi síðar en 8 mánuðum eftir að það var rofið.

21. gr.

Konungur getur látið leggja fyrir Alþingi frumvörp til laga og tillögur til annarra samþykkt.

22. gr.

Staðfesting konungs þarf til þess, að nokkur samþykkt Alþingis fái lagagildi. Konungur annast birting laga og framkvæmd.

Nú hefur konungur eigi staðfest lagafrumvarp, sem Alþingi hefur samþykkt, áður en næsta reglulegt Alþingi kemur saman, og er þá frumvarpið niður fallið.

23. gr.

Þegar brýna nauðsyn ber til, getur konungur gefið út bráðabirgðalög milli þinga. Ekki mega þau þó ríða í bág við stjórnarskrána. Ætíð skulu þau lögð fyrir næsta Alþingi á eftir.

Nú samþykkir Alþingi ekki bráðabirgðalög, og falla þau þá úr gildi.

Bráðabirgðafjárlög má eigi gefa út, ef fjárlög fyrir fjárhagstímabilið eru samþykkt af Alþingi.

24. gr.

Konungur getur ákveðið, að saksókn fyrir afbrot skuli niður falla, ef ríkar ástæður eru til. Hann náðar menn og veitir almenna uppgjöf saka. Ráðherra getur hann þó eigi leyst undan saksókn né hegningu, sem landsdómur hefur í dæmt, nema með samþykki Alþingis.

25. gr.

Konungur veitir annaðhvort sjálfur eða með því að fela það stjórnarvöldum í hendur leyfi og undanþágur frá lögum, samkvæmt reglum, sem farið hefur verið eftir hingað til.

II.

26. gr.

Á Alþingi eiga sæti allt að 52 þjóðkjörnir þingmenn, kosnir leynilegum kosningum, þar af

- a. 8 þingmenn í Reykjavík. Kosning þeirra er hlutbundin. Jafnmargir varamenn skulu kosnir samtímis og á sama hátt.
- b. 6 þingmenn í þessum kaupstöðum, einn fyrir hvern kaupstað: Hafnarfirði, Ísafirði, Siglufirði, Akureyri, Seyðisfirði og Vestmannaeyjum.
- c. 27 þingmenn í þeim einmennings- og tvímenningskjördæmum, sem nú eru, öðrum en kaupstöðum. Skal kosning vera hlutbundin í tvímenningskjördæmum og jafnmargir varamenn kosnir samtímis og á sama hátt.

Deyi þingmaður, kosinn í einmenningskjördæmi, eða fari frá á kjörtímanum, þá skal kjósa þingmann í hans stað fyrir það, sem eftir er kjörtímans.

- d. Allt að 11 þingmenn til jöfnunar milli þingflokka, svo að hver þeirra hafi þingsæti í sem fyllstu samræmi við atkvæðatölu sína við almennar kosningar. Heimilt er flokkum að hafa landslista í kjöri við almennar kosningar, enda greiði þá kjósendur atkvæði annaðhvort frambjóðanda í kjördæmi eða landslista. Frambjóðendur þess flokks, sem landslista hefur í kjöri og nær jöfnunarþingsæti, taka sæti eftir þeirri röð, sem þeir eru í á listanum

að lokinni kosningu. Skal að minnsta kosti annað hvert sæti tíu efstu manna á landslista skipað frambjóðendum flokksins í kjördæmum utan Reykjavíkur. Að öðru leyti fer um skipun jöfnunarþingsæta eftir kosningalögum. Jafnmargir varamenn skulu kosnir jöfnunarþingsætum, samtímis og á sama hátt. Þingmenn skulu kosnir til 4 ára.

27. gr.

Alþingi skiptist í tvær deildir, efri þingdeild og neðri þingdeild. Á þriðjungur þingmanna sæti í efri deild, en tveir þriðju hlutar í neðri deild. Verði tala þingmanna þannig, að ekki sé unnt að skipta til þriðjunga í deildirnar, eiga þeir þingmenn, einn eða tveir, sem umfram eru, sæti í neðri deild.

28. gr.

Kosningarrétt við kosningar til Alþingis hafa allir, karlar sem konur, sem eru 21 árs eða eldri, þegar kosning fer fram, hafa ríkisborgararétt hér á landi og hafa verið búsettir í landinu síðustu fimm árin áður en kosning fer fram. Þó getur enginn átt kosningarrétt, nema hann hafi óflekkað mannorð og sé fjárráður.

Gift kona telst fjár sins ráðandi, þótt hún eigi óskilið fjárlag með manni sínum.

Kosningalög setja að öðru leyti nánari reglur um alþingiskosningar.

29. gr.

Kjörgengur við kosningar til Alþingis er hver ríkisborgari, sem kosningarrétt á til þeirra.

Þeir dómendur, er ekki hafa umboðsstörf á hendi, eru þó ekki kjörgengir.

III.

30. gr.

Reglulegt Alþingi skal saman koma ár hvert hinn 15. dag febrúarmánaðar, eða næsta virkan dag, ef helgidagur er, hafi konungur ekki tiltekið annan samkomudag fyrr á árinu.

Breyta má þessu með lögum.

31. gr.

Alþingi er friðheilagt. Enginn má raska friði þess né frelsi.

32. gr.

Samkomustaður Alþingis er jafnaðarlega í Reykjavík. Þegar sérstaklega er ástatt, getur konungur skipað fyrir um, að Alþingi skuli koma saman á öðrum stað á Íslandi.

33. gr.

Hvor deild hefur rétt til að bera fram og samþykkja fyrir sitt leyti frumvörp til laga og annarra samþykkt. Einnig má hvor þingdeild, eða sameinað Alþingi, senda konungi ávörp.

34. gr.

Hvor þingdeild getur skipað nefndir innandeildarþingmönnum, til að rannsaka mikilvæg mál, er almenning varða. Þingdeildin getur veitt nefndum þessum rétt til að heimta skýrslur, munnlegar og bréflegar, bæði af embættismönnum og einstökum mönnum.

35. gr.

Engan skatt má á leggja, né breyta, né af taka, nema með lögum; ekki má heldur taka lán, er skuldbindi ríkið, né selja eða með öðru móti láta af hendi neina af fasteignum landsins né afnotarétt þeirra, nema samkvæmt lagaheimild.

36. gr.

Ekkert gjald má greiða af hendi, nema heimild sé til þess í fjárlögum eða fjárukalögum.

37. gr.

Fyrir hvert reglulegt Alþingi skal, þegar er það er saman komið, leggja frumvarp til fjárlaga fyrir það fjárhagsár, sem í hönd fer, og skal í frumvarpinu fólgin greinargerð um tekjur ríkisins og gjöld.

Frumvarp til fjárlaga og fjárukalaga skal leggja fyrir sameinað þing og afgreiða þar við 3 umræður.

38. gr.

Sameinað Alþingi kýs 3 yfirskoðunarmenn, og skulu þeim veitt laun fyrir starfa sinn. Þeir skulu kosnir með hlutfallskosningu. Yfirskoðunarmenn þessir eiga að gagnskoða árlega reikninga um tekjur og gjöld landsins og gæta þess, hvort tekjur landsins séu þar allar taldar og hvort nokkuð hafi verið af hendi greitt án heimildar. Þeir geta, hver um sig, tveir eða allir, krafizt að fá allar skýrslur þær og skjöl, sem þeim þykir þurfa. Síðan skal safna þessum reikningum fyrir hvert fjárhagstímabil í einn reikning og leggja fyrir Alþingi frumvarp til laga um samþykkt á honum og athugasemdir yfirskoðunarmanna.

Rétt er yfirskoðunarmönnum, einum eða fleirum, að fá að sjá reikninga og bækur ríkisféhirðis, og sömuleiðis stjórnarráðsins, fyrir ár það, sem er að liða eða liðið er. Þyki þeim nokkuð athugasemdir, skulu þeir gera eftirmönnum sínum visbendingu um það skriflega.

39. gr.

Ekkert lagafrumvarp, að fjárlögum og fjárukalögum undanskildum, má samþykkja fyrr en það hefur verið rætt þrisvar sinnum í hvorri þingdeild.

40. gr.

Þegar lagafrumvarp er samþykkt í annarri hvorri þingdeild, skal það lagt fyrir hina deildina svo sem það var samþykkt. Ef þar verða breytingar á gerðar, fer frumvarpið aftur til fyrri þingdeildar. Ef hér verða aftur gerðar breytingar, fer það af nýju til hinnar deildarinnar.

Nú gengur enn eigi saman, og ganga báðar deildirnar saman í eina málstofu, og er þá málinu lokið með einni umræðu í sameinuðu Alþingi.

Þegar Alþingi skipar eina málstofu, þarf meira en helmingur þingmanna úr hvorri þingdeild að vera á fundi og eiga þátt í atkvæðagreiðslu til þess, að fullnaðarsamþykkt verði lögð á mál; ræður þá atkvæðafjöldi úrslitum um einstök málsatriði. En eigi ná þó lagafrumvörp, önnur en frumvörp til fjárlaga og fjárukalaga, fullnaðarsamþykki, nema tveir þriðjungar atkvæða þeirra, sem greidd eru, séu með þeim.

41. gr.

Alþingi sker sjálft úr, hvort þingmenn þess séu löglega kosnir, svo og úr því, hvort þingmaður hafi misst kjörgengi.

42. gr.

Sérhver nýr þingmaður skal vinna eið eða drengskaparheit að stjórnarskránni, þegar er kosning hans hefur verið tekin gild.

43. gr.

Alþingismenn eru eingöngu bundnir við sannfæringu sína, og eigi við neinar reglur frá kjósendum sínum.

Embættismenn þeir, sem kosnir verða til Alþingis, þurfa ekki leyfi stjórnarinnar til þess að þiggja kosninguna, en skyldir eru þeir til, án kostnaðar fyrir ríkissjóð, að annast um, að embættisstörfum þeirra verði gegnt á þann hátt, sem stjórnin telur nægja.

44. gr.

Meðan Alþingi stendur yfir má ekki taka neinn alþingismann fastan fyrir skuldir, án samþykkis þeirrar deildar, er hann situr í, né heldur setja hann í varðhald eða höfða mál á móti honum, nema hann sé staðinn að glæp.

Enginn alþingismaður verður krafinn reikningskapar utan þings fyrir það, sem hann hefur sagt í þinginu, nema þingdeildin, sem í hlut á, leyfi.

45. gr.

Nú glatar alþingismaður kjörgengi, og missir hann þá rétt þann, er þingkosningin hafði veitt honum.

46. gr.

Ráðherrar eiga samkvæmt embættisstöðu sinni sæti á Alþingi, og eiga þeir rétt á að taka þátt í umræðunum eins oft og þeir vilja, en gæta verða þeir þingskapa. Atkvæðisrétt eiga þeir þó því aðeins, að þeir séu jafnframt alþingismenn.

47. gr.

Hvor þingdeild og sameinað Alþingi kýs sjálft forseta sinn.

48. gr.

Hvorug þingdeildin getur gert samþykkt um mál, nema meira en helmingur þingdeildarmanna sé á fundi og greiði þar atkvæði.

49. gr.

Heimilt er hverjum alþingismanni að bera upp sérhvert almennt mál í þeirri þingdeild, sem hann á sæti í, ef hún leyfir það, og beiðast um það skýrslu ráðherra.

50. gr.

Hvorug þingdeildin má taka við neinu málefni, nema einhver þingdeildarmanna flytji það.

51. gr.

Nú þykir þingdeild ekki ástæða til að gera aðra ályktun um eitthvert málefni, og getur hún þá vísað því til ráðherra.

52. gr.

Fundir beggja þingdeilda og sameinaðs Alþingis skulu haldnir í heyranda hljóði. Þó getur forseti, eða svo margir þingmenn, sem til er tekið í þingsköpum, krafizt, að öllum utanþingsmönnum sé vísað burt, og sker þá þingfundur úr, hvort ræða skuli málið í heyranda hljóði eða fyrir luktum dyrum.

53. gr.

Þingsköp sameinaðs Alþingis og beggja deilda þess skulu sett með lögum.

IV.

54. gr.

Skipun dómsvaldsins verður eigi ákveðin nema með lögum.

55. gr.

Dómendur skera úr öllum ágreiningi um embættistakmörk yfirvalda. Þó getur enginn, sem um þau leitar úrskurðar, komið sér hjá að hlýða yfirvaldsboði í bráð með því að skjóta málinu til dóms.

56. gr.

Dómendur skulu í embættisverkum sínum fara einungis eftir lögnum. Þeim dómendum, sem ekki hafa að auk umboðsstörf á hendi, verður ekki vikið úr embætti nema með dómi, og ekki verða þeir heldur fluttir í annað embætti á móti vilja þeirra, nema þegar svo stendur á, að verið er að koma nýrri skipun á dómstólana. Þó má veita þeim dómara, sem orðinn er fullra 65 ára gamall, lausn frá embætti, en eigi skal hann missa neins í af launum sínum.

V.

57. gr.

Hin evangeliska lúterska kirkja skal vera þjóðkirkja á Íslandi, og skal ríkisvaldið að því leyti styðja hana og vernda. Breyta má þessu með lögum.

58. gr.

Landsmenn eiga rétt á að stofna félög til að þjóna guði með þeim hætti, sem bezt á við sannfæringu hvers eins; þó má ekki kenna eða fremja neitt, sem er gagnstætt góðu siðferði og allsherjarreglu.

59. gr.

Enginn má neins í missa af borgaralegum og þjóðlegum réttindum fyrir sakir trúarbragða sinna, né heldur má nokkur fyrir þá sök skorast undan almennri félagsskyldu.

Enginn er skyldur til að inna af hendi persónuleg gjöld til neinnar annarrar guðsdýrkunar en þeirrar, er hann sjálfur aðhyllist.

Nú er maður utan þjóðkirkjunnar, og geldur hann þá til Háskóla Íslands, eða einhvers styrktarsjóðs við þann skóla, eftir því sem á verður kveðið, gjöld þau, er honum ella hefði borið að greiða til þjóðkirkjunnar, enda heyri hann ekki til öðrum trúarbragðaflokki, er viðurkenndur sé í landinu.

Breyta má þessu með lögum.

VI.

60. gr.

Hvern þann, sem tekinn er fastur, skal án undandráttar leiða fyrir dómara. Sé hann eigi jafnskjótt látinn laus, skal dómari, áður sólarhringur sé liðinn, leggja rökstuddan úrskurð á, hvort hann skuli settur í varðhald. Megi láta hann lausan gegn veði, þá skal ákveða í úrskurði, hvert og hversu mikið það skuli vera.

Úrskurði dómara má þegar skjóta til æðra dóms, og fer um birting og áfrýjun slíks úrskurðar sem um birting og áfrýjun dóms í sakamálu.

Engan má setja í gæzluvarðhald fyrir sök, er aðeins varðar fésekt eða einföldu fangelsi.

61. gr.

Heimilið er friðheilagt. Ekki má gera húsleit né kyrrsetja bréf og önnur skjöl og rannsaka þau, nema eftir dómsúrskurði eða eftir sérstakri lagaheimild.

62. gr.

Eignarrétturinn er friðhelgur. Engan má skylda til að láta af hendi eign sína, nema almenningsþörf krefji; þarf til þess lagafyrirmæli, og komi fullt verð fyrir.

63. gr.

Enginn útlendingur getur fengið ríkisborgararétt nema með lögum.

Um heimild útlendinga til þess að eiga fasteignaréttindi hér á landi skal skipað með lögum.

64. gr.

Engin bönd má leggja á atvinnufrelsi manna, nema almenningsheill krefji, enda þarf lagaboð til.

65. gr.

Sá skal eiga rétt á styrk úr almennum sjóði, sem eigi fær séð fyrir sér og sinum, og sé eigi öðrum skylt að framfæra

hann, en þá skal hann vera skyldur þeim háður, sem lög áskilja.

66. gr.

Hafi foreldrar eigi efni á að fræða sjálf börn sín, eða séu börnin munaðarlaus og öreigar, er skylt að sjá þeim fyrir uppfræðingu og framfæri af almannafé.

67. gr.

Hver maður á rétt á að láta í ljós hugsanir sínar á prenti; þó verður hann að ábyrgjast þær fyrir dómi. Ritskoðun og aðrar tálmanir fyrir prentfrelsi má aldrei í lög leiða.

68. gr.

Rétt eiga menn á að stofna félög í sérhverjum löglegum tilgangi, án þess að sækja þurfi um leyfi til þess. Ekkert félag má leysa upp með stjórnarráðstöfun. Þó má banna félag um sinn, en þá verður þegar að höfða mál gegn félaginu, til þess að það verði leyst upp.

69. gr.

Rétt eiga menn á að safnast saman vopnlausir. Lögreglustjórninni er heimilt að vera við almennar samkomur. Banna má mannfundi undir berum himni, þegar uggvænt þykir, að af þeim leiði óspektir.

70. gr.

Sérhver vopnfær maður er skyldur að taka sjálfur þátt í vörn landsins, eftir því, sem nákvæmar kann að verða fyrir mælt með lögum.

71. gr.

Rétti sveitarfélaganna til að ráða sjálf málefnum sínum með umsjón stjórnarinnar skal skipað með lögum.

72. gr.

Skattamálum skal skipa með lögum.

73. gr.

Sérrettindi, er bundin séu við aðal, nafnbætur og lögtign, má eigi taka í lög.

74. gr.

Réttinda þeirra, er um getur í 16., 28. og 29. gr. og bundin eru við íslenzkan ríkisborgararétt, njóta einnig danskir ríkisborgarar, að öðru jöfnu, samkvæmt dansk-íslenzkum sambandslögum.

75. gr.

Tillögur, hvort sem eru til breytinga eða viðauka á stjórnarskrá þessari, má hera upp bæði á reglulegu Alþingi og auka-Alþingi. Nái tillagan samþykki beggja þingdeildanna, skal rjúfa Alþingi þá þegar og stofna til almennra kosninga af nýju. Samþykki báðar deildir þingsins ályktunina óbreytta, og nái hún staðfestingu konungs, þá hefur hún gildi sem stjórnskipunarlög.

Nú samþykkir Alþingi breyting á sambandslögum Íslands og Danmerkur, og skal þá leggja það mál undir atkvæði allra kosningabærra manna í landinu til samþykktar eða synjunar, og skal atkvæðagreiðslan vera leynileg.

Sama skal og gilda, ef lagabreyting verður gerð á kirkjuskipuninni samkvæmt 57. gr.

Þegar Alþingi samþykkir þá breytingu á stjórnskipulagi Íslands, sem greinir í ályktunum þess frá 17. maí 1941, hefur sú samþykkt eins þings gildi sem stjórnskipunarlög, er meiri hluti allra kosningabærra manna í landinu hefur með leynilegri atkvæðagreiðslu samþykkt hana. Þó er óheimilt að gera með þessum hætti nokkrar aðrar breytingar á stjórnarskránni en þær, sem beinlínis leiðir af sambandslitum við Danmörku og því, að Íslendingar taka með stofnun lýðveldis til fullnustu í sínar hendur æðsta vald í málefnum ríkisins.

Ákvæði um stundarsakir.

Kosningarrétti og kjörgengi við alþingiskosningar halda, að öðru jöfnu, þeir menn, er þann rétt hafa fengið áður en stjórnarskrá þessi öðlast gildi, þótt ekki séu þeir íslenzkir ríkisborgarar, eða hafi sömu réttindi samkvæmt 74. gr.

Lög um kosningar til Alþingis.

(Nr. 80 frá 7. september 1942.)

I. KAFLI

Kosningarréttur og kjörgengi.

1. gr.

Kosningarrétt við kosningar til Alþingis eiga allir, karlar og konur, sem:

1. eru 21 árs eða eldri, þegar kosning fer fram;
2. eiga ríkisborgararétt hér á landi;
3. hafa verið búsettir hér á landi síðustu 5 árin áður en kosning fer fram;
4. hafa óflekkað mannorð og
5. eru fjárráðir.

2. gr.

Enginn telst hafa óflekkað mannorð, sem er sekur eftir dómi um verk, sem er svívirðilegt að almenningsáliti, nema hann hafi fengið uppreist æru sinnar.

3. gr.

Gift kona telst fjárráð, þótt hún eigi óskilið fjárlag með manni sínum.

Maður telst fjárráður, þó að bú hans sé undir gjaldþrotaskiptum.

4. gr.

Kjörgengur við kosningar til Alþingis er hver sá, karl eða kona, sem kosningarrétt á samkv. 1. gr., nema þeir dómendur, sem ekki hafa umboðsstörf á hendi.

II. KAFLI

Kjördæmi.

5. gr.

Kjösendur neyta kosningarréttar síns í sérstökum kjördæmum eftir þeim reglum og með þeim skilyrðum, er lög þessi setja, og er landinu skipt í kjördæmi sem hér segir:

A. Kjördæmi, þar sem kosinn er einn þingmaður í hverju, óhlutbundnum kosningum (einmenningskjördæmi):

1. Borgarfjarðarsýsla ásamt Akraneskaupstað.
2. Mýrasýsla.
3. Snæfellsnes- og Hnappadalssýsla.
4. Dalasýsla.
5. Barðastrandarsýsla.
6. Vestur-Ísafjarðarsýsla.
7. Ísafjarðarkaupstaður.
8. Norður-Ísafjarðarsýsla.
9. Strandasýsla.
10. Vestur-Húnavatnssýsla.
11. Austur-Húnavatnssýsla.
12. Siglufjarðarkaupstaður.
13. Akureyrarkaupstaður.
14. Suður-Þingeyjarsýsla.
15. Norður-Þingeyjarsýsla.
16. Seyðisfjarðarkaupstaður.
17. Austur-Skaftafellssýsla.
18. Vestur-Skaftafellssýsla.
19. Vestmannaeyjakaupstaður.
20. Hafnarfjarðarkaupstaður.
21. Gullbringu- og Kjósarsýsla.

B. Kjördæmi, þar sem kosnir eru tveir þingmenn í hverju, hlutbundnum kosningum, og jafnmargir varamenn (tvímenningaskjördæmi):

1. Skagafjarðarsýsla.
2. Eyjafjarðarsýsla.

3. Norður-Múlasýsla.
4. Suður-Múlasýsla ásamt Neskaupstað.
5. Rangárvallasýsla.
6. Árnessýsla.

C. Reykjavíkurkaupstaður er sérstakt kjördæmi, þar sem kosnir eru 8 þingmenn, hlutbundnum kosningum, og jafnmargir varamenn.

III. KAFLI

Kjördeildir.

6. gr.

Hverju kjördæmi skal skipt í kjördeildir, og er hver hreppur eða kaupstaður ein kjördeild, nema honum hafi verið skipt í fleiri kjördeildir.

Heimilt er bæjarstjórn og hreppsnefnd, með samþykki yfirkjörstjórnar, að skipta kaupstað eða hreppi í kjördeildir. Hreppum má þó ekki skipta í fleiri kjördeildir en fjórar.

Í hreppum, þar sem kjördeildir eru færri en fjórar, eiga 20 kjósendur, sem búsettir eru innan sama hreppshluta, rétt á, að hann verði gerður að sérstakri kjördeild, ef þeir krefjast þess áður en kjörskrá hefur verið lögð fram, enda sé þessi hluti hrepps afskekktur og erfitt um kjörsókn þaðan að álitu yfirkjörstjórnar.

Kjördeildir skal að jafnaði kenna við kjörstaði í sveitum, en tölusetja þær til aðgreiningar í kaupstöðum.

IV. KAFLI

Kjörstjórnir og kjörstjórar utan kjörfunda.

7. gr.

Kjörstjórnir við alþingiskosningar skulu vera þrennar:

1. Landskjörstjórn.
2. Yfirkjörstjórnir.
3. Undirkjörstjórnir.

8. gr.

Sameinað Alþingi kýs, eftir hverjar almennar alþingiskosningar, fimm manna landskjörstjórn, hlutbundnum kosningum, og jafnmarga til vara. Landskjörstjórn velur sér sjálf oddvita og skiptir að öðru leyti með sér verkum.

9. gr.

Í hverju kjördæmi er yfirkjörstjórn, og skipa hana 3 menn. Þar, sem sýslumaður eða bæjarfógeti (lögmaður) er heimilisfastur í kjördæmi, skal hann vera oddviti yfirkjörstjórnar. Annars staðar skipar ráðherra oddvita, er sé kjósandi í kjördæminu. Ráðherra skipar og varamann oddvita. Í Suður-Múlasýslu er sýslumaður oddviti yfirkjörstjórnar.

Hina yfirkjörstjórnana og tvo til vara kjósa sýslunefndir, en bæjarstjórnir þar, sem kaupstaður er sérstakt kjördæmi, til eins árs í senn. Hlutfallskosningu skal viðhafa, ef sýslunefndarmaður eða bæjarfulltrúi krefst þess.

10. gr.

Í hverri kjördeild hrepps eða kaupstaðar skal vera undirkjörstjórn, skipuð 3 mönnum, er hreppsnefnd eða bæjarstjórn, sem í blut á, kýs til eins árs úr hópi kjósenda hreppsins eða kaupstaðarins og jafnmarga til vara. Hlutfallskosningu skal viðhafa, ef hreppsnefndarmaður eða bæjarfulltrúi krefst þess. Hreppstjóri skal þó jafnan vera formaður kjörstjórnar þess hrepps eða kjördeildar, sem hann er búsettur í. Annars velur kjörstjórn sér oddvita og skiptir að öðru leyti með sér verkum.

11. gr.

Sá, sem á sæti í yfirkjörstjórn eða undirkjörstjórn, skal vikja sæti, ef hann er í kjöri til Alþingis. Sá, sem á sæti í landskjörstjórn, skal vikja sæti, þegar úthlutað er uppþótarþingsætum, ef hann getur sjálfur komið til greina við skipun í uppþótarþingsæti.

12. gr.

Varamenn taka sæti í landskjörstjórn, yfirkjörstjórn og undirkjörstjórn í forföllum aðalmanna eftir venjulegum regl-

um, þegar hlutfallskosningar eru viðhafðar, en annars eftir þeirri röð, sem þeir eru kosnir. Ef einhver kjörstjórn verður ekki á þennan hátt fullskipuð, kveður hún sjálf til þann eða þa, sem þarf til þess að talan sé fyllt.

Það er borgaraleg skylda að taka við kosningu í kjörstjórn.

13. gr.

Kjörstjórnar við atkvæðagreiðslu utan kjörfunda samkv. lögum þessum eru sýslumenn og bæjarfógetar (í Reykjavík lögmaður), fulltrúar þeirra, hreppstjórnar og skipstjórnar á íslenskum skipum. Nú eru sýslumaður og hreppstjóri búsettir á sama stað, og skal þá sýslumaður vera kjörstjóri.

V. KAFLI

Kjörskrár.

14. gr.

Kjörskrár til alþingiskosninga semja bæjarstjórnir í kaupstöðum, en hreppsnefndir í hreppum. Sérstaka kjörskrá skal semja fyrir hverja kjördeild. Kjörskrá skal samin í febrúarmánuði ár hvert og gildir frá 15. júní það ár til 14. júní næsta ár á eftir.

15. gr.

Á kjörskrá skal taka:

1. Þá, sem fullnægja öllum skilyrðum 1. gr. þessara laga og eru, þegar kjörskrá er samin, heimilisfastir í þeirri kjördeild, sem kjörskráin nær til.
2. Þá, sem skórtir það eitt á að fullnægja skilyrðum 1. tölu-liðs þessarar gr., að þeir hafa ekki fyllt 21 árs aldur eða 5 ára búsetu í landinu, ef þeir ná að fullnægja þeim skilyrðum áður en kjörskráin gengur úr gildi.

Um þann, sem settur er á kjörskrá og hefur ekki fullnægt skilyrðunum um aldur eða 5 ára búsetu í landinu, skal þess getið í athugasemd við nafn hans á kjörskránni, hvaða mánadag hann hefur náð að fullnægja öllu þessu, og skal rita framan við mánaðardaginn: Fær atkvæðisrétt.

Nöfn þeirra, sem standa á kjörskrá með slíkum athugasemdum, skal undirstrika eða auðkenna greinilega á annan hátt.

16. gr.

Kjörskrár skal rita á eyðublöð, er dómsmálaráðuneytið lætur í té, og skal farið nákvæmlega eftir þeim leiðbeiningum, sem ráðuneytið lætur skrá á þau.

Þegar kjörskrá hefur verið samin, skal oddviti í hreppun undirrita hana og að minnsta kosti einn maður annar úr hreppsnefndinni með honum, en í kaupstöðum borgarstjóri eða bæjarstjóri.

17. gr.

Nú hefur kjörskrá ekki verið samin eða lögð fram í tæka tíð, eða um það hefur ekki verið fylgt ákvæðum laga þessara, og skal þá sýslumaður eða bæjarfógeti (í Reykjavík lögmaður), jafnskjótt sem hann fær vitneskju um það, gera nauðsynlegar ráðstafanir til, að kjörskrá verði tafarlaust samin og leiðrétt það, sem skort hefur á, að færi lögum samkvæmt.

18. gr.

Frá því að kjörskrá hefur verið samin og þangað til hún gengur í gildi skal almenningur eiga aðgang að staðfestu eftirriti af henni hjá oddvita hreppsnefndar eða í skrifstofu borgar- eða bæjarstjóra. Skriflegar aðfinnslur við kjörskrána, sem koma fram á þessum tíma, skal taka til meðferðar, er kjörskrá hefur legið frammi samkvæmt 19. gr., og á þann hátt, sem fyrir er mælt um aðrar kjörskrárkærur í 20. og 21. gr.

19. gr.

Nú eiga alþingiskosningar að fara fram, og skal þá tveimur mánuðum áður leggja kjörskrá fram til sýnis á hentugum stað, einum eða fleirum, í hverri kjördeild utan kaupstaða. Kjörskrá skal jafnan liggja frammi að minnsta kosti á einum stað í hverjum kaupstað eða kaupþúni.

Fjórtán dögum áður en kjörskrá er lögð fram skal auglýsa,

hvar það verður gert, og á þann hátt á hverjum stað, sem venja er þar að birta opinberar auglýsingar. Þegar auglýst er í blöðum um þetta innan kaupstaða, nægir þó þriggja daga frestur. Heimilt er ráðherra að stytta frest þennan eða fella hann alveg niður.

Kjörskrá skal liggja frammi frá dagmálum til miðaftans dag hvern næstu fjórar vikur eftir að hún var lögð fram. Staðfest eftirrit af kjörskrá má hafa til að leggja fram.

20. gr.

Þegar 3 vikur eru til kjördags, skal hver sá, sem kæra vill, að einhvern vanti á kjörskrá eða sé ofaukið þar, hafa afhent oddvita hreppsnefndar eða borgar- eða bæjarstjóra kæru sína, með þeim rökum og gögnum, sem hann vill fram færa til stuðnings máli sínu. Sé kæran um það, að einhver sé á skrá tekinn, sem ekki hafi rétt til að standa þar, skal oddviti hreppsnefndar eða borgarstjóri eða bæjarstjóri innan 3 daga gagnert senda þeim, sem yfir er kært, eftirrit af kærinni.

21. gr.

Aðfinnslum þeim við kjörskrána, sem þannig eru fram komnar, sbr. 18. og 20. gr., skal hlutaðeigandi hreppsnefnd eða bæjarstjórn skera úr á opinberum fundi, sem haldinn sé eigi síðar en 2 vikum fyrir kjördag. Til þess fundar skulu með 3 daga fyrirvara kvaddir bæði þeir, sem fram hafa komið með aðfinnslurnar, og þeir, sem mælt er á móti. Samkvæmt þeim skjölum, sem aðilar málsins leggja fram, og framburði vitna, sem þeir leiða, skal leggja úrskurð á ágreininginn og rita hann með fáum orðum í gerðabók hreppsnefndar eða bæjarstjórnar.

Þegar búið er að leiðrétta og bæta við kjörskrána samkvæmt þessu, skal öll hreppsnefndin eða bæjarstjórnin rita nafn sitt undir hana. Eftir þetta verður engin breyting gerð á kjörskránni, nema dómur sé á undan genginn.

22. gr.

Kjörskrá skal samin í tveim eintökum, og skal annað eintakið sent oddvita yfirkjörstjórnar þeirrar, er í hlut á, jafn-

skjótt sem kjörskráin er endanlega undirrituð, en 2 mánuðum fyrir kjördag skal tilkynna honum tölu þeirra, sem á kjörskrá verða, eftir því, sem næst verður komizt.

23. gr.

Nú eru fyrirskipaðar kosningar til Alþingis með svo stuttum fyrirvara, að ekki er unnt að láta kjörskrá liggja jafnlengi frammi eða veita þá fresti og fyrirvara, sem hér er gert ráð fyrir, og má þá stytta þetta allt hlutfallslega, eftir nánari fyrirætlum ráðherra í auglýsingu um kosningarnar.

Ráðherra er og heimilt að stytta alla fresti, eftir því sem nauðsynlegt kann að vera, þegar gera þarf ráðstafanir út af vanrækslu hreppsnefndar eða bæjarstjórnar um samning kjörskrár, sbr. 17. gr.

24. gr.

Sá, sem er óánægður með úrskurð bæjarstjórnar eða hreppsnefndar út af kæru hans yfir kjörskrá, á kröfu til, að sér verði fengið eftirrit af úrskurðinum ókeypis, og getur hann sótt málið fyrir dómi. Á sama hátt getur sá, sem vegna fjarvistar eða af öðrum ástæðum hefur ekki átt kost á að koma fram með kæru út af kjörskrá áður en kærufrestur er liðinn, sótt málið fyrir dómi, hvort sem málið varðar hann sjálfan eða ekki. Máli út af þessu skal dómara skylt að hraða svo, að því verði lokið fyrir kjördag, ef unnt er. Réttargjöld skulu engin greidd fyrir undirrétti, og skal dómariinn skipa mann fyrir hönd þeirrar bæjarstjórnar eða hreppsnefndar, sem stefnt er. Falli dómur þannig, að kjörskrá beri að breyta, skal fullnægja dóminum þegar er sækjandi málsins leggur fram eftirrit af honum, og frestar áfrýjun ekki fullnægingu dómsins.

25. gr.

Allar kosningar til Alþingis skulu fara fram samkvæmt gildsandi kjörskrá. Ekki má kjósendi greiða atkvæði nema í einu kjördæmi eða einni kjördeild við sömu kosningu til Alþingis. Ef maður er á kjörskrá í fleiri kjördæmum en einu eða fleiri kjördeildum en einni, ræður hann sjálfur, hvar hann neytir kosningarréttar síns.

Sá, sem stendur á kjörskrá með athugasemd við nafn sitt (sbr. 15. gr.), skal hafa rétt til að greiða atkvæði, ef hann samkvæmt athugasemdinni hefur öðlazt atkvæðisrétt á kjördegi, en annars ekki.

VI. KAFLI

Framboð.

26. gr.

Þegar alþingiskosningar eiga að fara fram, skulu öll framboð tilkynnt skriflega yfirkjörstjórn þeirri, sem í hlut á, eigi síðar en 4 vikum og 3 dögum fyrir kjördag. Þegar landslistar eru bornir fram, skulu þeir tilkynntir landskjörstjórn á sama hátt og eigi síðar en 4 vikum og 2 dögum fyrir kjördag.

Gæta skal þess um öll framboð, hvort sem um er að tefla einstakan frambjóðanda eða framboðslista, að tilgreina skýrlega fullt nafn frambjóðanda, stöðu og heimili, til þess að enginn vafi geti leikið á því, hverjir í boði eru.

27. gr.

Hver einstakur frambjóðandi í kjördæmi, þar sem kosið er óhlutbundnum kosningum, skal láta fylgja framboði sínu skriflega yfirlýsingu eigi færri en 12 og eigi fleiri en 24 kjósenda í því kjördæmi, þar sem hann býður sig fram, að þeir stýðji kosningu hans.

Framboðslista í kjördæmi, þar sem kosið er hlutbundnum kosningum, skal fylgja skrifleg yfirlýsing allra þeirra, sem á listanum eru, að þeir hafi leyft að setja nöfn sín á listann, svo og skrifleg yfirlýsing um stuðning við listann frá eigi færri en 100 og eigi fleiri en 200 kjósendum í Reykjavík og eigi færri en 12 og eigi fleiri en 24 í tvímenningskjördæmum.

Framboði einstaks frambjóðanda skal fylgja skrifleg yfirlýsing hans og meðmælanda hans um það, fyrir hvern stjórn-málaflokk frambjóðandinn býður sig fram. Framboðslista í kjördæmum, þar sem kosið er hlutbundnum kosningum, skal fylgja skrifleg yfirlýsing meðmælanda listans um það, fyrir

hvern stjórnámálflokk listinn sé boðinn fram. Ef yfirlýsingar þessar vantar, telst frambjóðandi eða listi utan flokka.

28. gr.

Landslista skal fylgja til landskjörstjórnar skrifleg skýrsla um það, hver stjórnámálflokkur ber hann fram, undirrituð af flokksstjórninni. Slik skýrsla ein nægir, þegar um stjórnámálflokk er að ræða, sem átt hefur fulltrúa á síðast háðu Alþingi, eða náð hefur 1000 atkvæðum við síðustu alþingiskosningar, þar af að minnsta kosti 20% greiddra atkvæða eða 500 atkvæðum í einu og sama kjördæmi.

Nú uppfyllir stjórnámálflokkur ekki þessi skilyrði, og skal hann þá láta fylgja lista sínum og skýrslu til landskjörstjórnar skriflega yfirlýsingu frá eigi færri en 500 kjósendum, þar af eigi færri en 20% kjósenda á kjörskrá eða 250 kjósenda í einu og sama kjördæmi, um að þeir fylli flokkinn, enda séu þeir ekki í öðrum stjórnámálflokki, er þátt tekur í þeim alþingiskosningum, er í hönd fara.

29. gr.

Við hinar sömu alþingiskosningar má enginn bjóða sig fram í fleiri kjördæmum en einu, vera á fleiri framboðslistum en einum í kjördæmi, þar sem kosið er hlutbundnum kosningum, eða vera í kjöri fyrir fleiri stjórnámálflokka en einn. Maður má ekki vera á landslista, ef hann er í kjöri utan flokka í kjördæmi. Stjórnámálflokkur má eigi bera fram nema einn landslista við sömu alþingiskosningar.

Nú berst yfirkjörstjórn í kjördæmi, þar sem kosið er hlutbundnum kosningum, listi, er nafn manns stendur á, án þess að skriflegt leyfi hans fylgi, eða maður hefur skriflega leyft nafn sitt á fleiri listum en einum, og skal þá yfirkjörstjórn nema það nafn burt af listanum eða listunum. Hið sama gerir landskjörstjórn, ef henni berast landslistar með sömu ágöllum.

30. gr.

Á framboðslista í kjördæmi, þar sem kosið er hlutbundnum kosningum, skulu að jafnaði vera tvöfalt fleiri nöfn fram-

bjóðenda en kjósa á þingmenn í hvert skipti, en aldrei fleiri. Nú berst yfirkjörstjórn í slíku kjördæmi listi með fleiri nöfnum en tilskilið er, og skal þá nema burtu af listanum öftustu nöfnin, sem fram yfir eru tilskilda tölu.

Á landslista skulu vera nöfn frambjóðenda flokks í kjördæmum, þó eigi fleiri frambjóðenda úr einu kjördæmi en þar á að kjósa þingmenn og varaþingmenn.

Nú eru fleiri frambjóðendur af hálfu flokks í kjördæmi en þar á að kjósa þingmenn, og sker þá flokksstjórnin, sbr. 28. gr., úr því, hver eða hverjir þeirra skuli teknir á landslista. Á landslista skulu nöfn frambjóðendanna sett eftir stafrófsröð.

Stjórnámálflokki er heimilt að láta fylgja landslista sínum til landskjörstjórnar skrá yfir frambjóðendur flokksins í kjördæmum í þeirri röð, er flokkurinn óskar, að þeir hljóti upp-bótarþingsæti.

Röðina á landslista að kosningu lokinni ákveður landskjörstjórn samkvæmt ákvæðum 128. gr.

Frambjóðanda í kjördæmi er heimilt að afsala sér rétti til landslistasætis, enda tilkynni hann það landskjörstjórn áður en framboðsfrestur fyrir landslista er liðinn, sbr. 26. gr., og verður hann þá ekki tekinn á listann.

31. gr.

Það er ekki nauðsynlegt, að kjörgengi frambjóðanda sé sannað fyrir yfirkjörstjórn eða landskjörstjórn, en Alþingi úrskurðar um kjörgengi þeirra, sem kosnir eru, jafnframt því sem það úrskurðar um, hvort nýkosnir þingmenn séu að öðru leyti löglega framboðnir og kosnir.

32. gr.

Nú deyr frambjóðandi, áður en kosning fer fram, en eftir að framboðsfrestur er liðinn eða á næstu þremur sólarhringum, áður en framboðsfrestur er liðinn, og má þá, ef þetta er frambjóðandi í kjördæmi, þar sem kosið er óhlutbundnum kosningum, annar maður innan viku bjóða sig fram í hans stað, ef fullur helmingur meðmælenda hins látna er meðal meðmælenda hans, enda sé fullnægt öðrum almennum skilyrðum um framboðið. Ef um frambjóðanda á lista í kjör-

dæmi, þar sem kosið er hlutbundnum kosningum, er að tefla, má á sama hátt setja mann í sæti hins látna á listanum, ef fullur helmingur meðmælenda listans krefst þess.

Nú deyr frambjóðandi í einmennings- eða tvimenningskjördæmi innan viku fyrir kjördag, og skal yfirkjörstjórn þá aflýsa kosningunni, en dómsmálaráðuneytið stofna til kosninga á ný á þann hátt, sem mælt er í 135. gr. þessara laga.

VII. KAFLI

Umboðsmenn.

33. gr.

Hver frambjóðandi í kjördæmi, þar sem kosið er óhlutbundnum kosningum, á rétt á að gefa einum manni eða tveimur í hverri kjördeild umboð sitt til að gæta hagsmuna sinna við kosninguna á hinum einstöku kjörstöðum. Á sama hátt má frambjóðandi gefa einum eða tveimur mönnum umboð til að vera fyrir sína hönd og í sama skyni viðstaddir, er talning atkvæða fer fram.

Hverjum lista, bæði framboðslista í kjördæmum, þar sem kosið er hlutbundnum kosningum, og landslista, skal fylgja til yfirkjörstjórnar eða landskjörstjórnar skrifleg tilkynning frá frambjóðendum listans eða, þegar um landslista er að tefla, frá stjórn þess stjórnmalaflokks, sem ber hann fram, um það, hverjir tveir menn séu umboðsmenn listans. Ef umboðsmenn listans eru ekki tilgreindir eða nauðsynjar hamla umboðsmanni, eru þeir, sem fremstir standa frambjóðenda á listanum, réttir umboðsmenn hans. Þessir umboðsmenn gæta réttar lista þeirra, sem þeir eru fyrir, við skoðun og úrskurðun listanna. Þeir gefa þær upplýsingar um listana, er yfirkjörstjórn eða landskjörstjórn óskar. Þeim er heimilt að vera viðstaddir eða gefa öðrum umboð til að vera viðstaddir kosningar á hinum einstöku kjörstöðum, talningu atkvæða og úthlutun uppþátarþingsæta. Skyldir eru umboðsmenn að hlíta þeim fundarreglum, sem kjörstjórnir setja.

34. gr.

Nú hefur stjórnmalaflokkur, sem þátt tekur í alþingiskosningum, ekki landslista í kjöri, og á hann engu síður rétt á að hafa tvo umboðsmenn viðstadda, er úthlutun uppþátarþingsæta fer fram, til þess að gæta þar réttar flokksins.

VIII. KAFLI

Kosningaundirbúningur.

35. gr.

Allar kjörstjórnir skulu halda gerðabækur og bóka gerðir sínar.

Landskjörstjórn bókar um viðtöku landslista og ráðstafanir og úrskurði þeim viðvikjandi, samtölu atkvæða hinna einstöku stjórnmalaflokka og úthlutun uppþátarsæta o. s. frv.; yfirkjörstjórnir um viðtöku framboða, útsending og viðtöku kjörseðla og bréfa, hvers konar úrskurði, talningu atkvæða, úrslit kosninga og annað þess háttar; undirkjörstjórnir um allt, sem fyrir er mælt í lögum þessum eða skiptir máli um kosningaathöfnina.

Dómsmálaráðuneytið lætur í té og löggildir gerðabækur landskjörstjórnar og yfirkjörstjórnna, en yfirkjörstjórnir láta í té og löggilda gerðabækur undirkjörstjórnna.

Dómsmálaráðuneytið lætur kjörstjórnnum í té embættisinnsgli.

36. gr.

Dómsmálaráðuneytið heldur bók yfir utankjörfundarkjörgögn og bókar, hve mörg kjörblöð með umslögum það sendir hverjum sýslumanni og bæjarfógeta (í Reykjavík lögmanni), og tölusetningu þeirra (sbr. 44. gr.).

Sýslumenn og bæjarfógetar (í Reykjavík lögmaður) halda sams konar bækur og færa til bókar á sama hátt utankjörfundarkjörgögn þau, er þeir láta frá sér til hreppstjóra og skipstjóra.

37. gr.

Yfirkjörstjórn skal tilkynna dómsmálaráðuneytinu væntanlega tölu kjösenda í kjördæmi sínu, jafnskjótt sem henni hefur

horizt áætlun um það (sbr. 22. gr.) og eigi síðar en 6 vikum fyrir kjördag.

38. gr.

Þegar frestur sá er liðinn, sem ákveðinn er um framboð landslista, heldur landskjörstjórn fund á næsta degi, og skal umboðsmönnum listanna gefinn kostur á að vera viðstaddir. Finnist þá gallar á framboðslista, skal hlutaðeigandi umboðsmönnum gefinn kostur á að leiðrétta þá, og má veita frest í því skyni eftir því, sem tími og atvik leyfa. Séu gallar, er landskjörstjórn hefur bent á, ekki leiðréttir innan tilsetts frests, kveður hún upp úrskurð um það, hvort listi skuli fyrir það ógildur teljast. Verði ágreiningur innan landskjörstjórnar um úrskurð, ræður afl atkvæða úrslitum.

Sé listi úrskurðaður ógildur, skal eftirrit af úrskurðinum þegar afhent hlutaðeigandi umboðsmanni eða umboðsmönnum, ásamt eftirriti af listanum, sem rækur er ger.

39. gr.

Þegar úrskurðað er, hverjir landslistar verði í kjöri, merkir landskjörstjórnin þá með bókstöfum, A, B, C o. s. frv., eftir þeirri röð, er heiti stjórnmalaflokkanna, sem listana bjóða fram, verða í, er þeim er raðað í stafrófsröð.

Því næst gerir landskjörstjórnin þegar í stað almenningi kunna landslistana með auglýsingu í útvarpi og í Lögbirtingablaðinu, þannig að greindur er bókstafur hvers lista og nöfn frambjóðendanna á hverjum lista í stafrófsröð. Þess skal getið sérstaklega, ef frambjóðandi hefur afsalað sér rétti til landslistasætis, sbr. 30. gr. Jafnframt skal þess getið, hvort stjórnmalaflokkur hefur notað heimild 4. málsg. 30. gr., og skráin birt.

40. gr.

Jafnframt því, sem landslistar eru auglýstir samkv. ákvæðum 39. greinar, sendir landskjörstjórn öllum yfirkjörstjórnunum, svo og öllum hreppstjórnunum, sýslumönnum og bæjarfógetum (í Reykjavík lögmanni) í landinu skriflega tilkynningu um landslista og lætur fylgja tilkynningunni nægilega mörg eintök af landslistunum prentuðum þannig, að festa megi upp eitt eintak á hverjum kjörstað og í hverjum kjörklefa.

Listana skal prenta alla á sama blað, hvern við annars hlið, í röð eftir bókstöfum sínum, en greina þá sundur með strikum. Fyrir ofan hvern lista skal standa bókstafur hans og neðan við bókstafinn: Listiflokksins. Þar fyrir neðan skal prenta nöfn frambjóðenda listans í stafrófsröð og með eins stórum bókstöfum, að minnsta kosti, og nöfn frambjóðenda á kjörseðlum við óhlutbundnar kosningar.

41. gr.

Þegar frestur sá er liðinn, sem ákveðinn er um framboð í kjördæmum, halda yfirkjörstjórnir í þeim kjördæmum, þar sem kosið er hlutbundnum kosningum, fund á næsta virkum degi og taka framboðslistana til meðferðar og úrskurðar í samræmi við það, sem fyrir er mælt í 38. gr. um landslistana.

42. gr.

Þegar listar í kjördæmi, þar sem kosið er hlutbundnum kosningum, hafa verið úrskurðaðir, merkir yfirkjörstjórn þá með bókstöfum á sama hátt og landslistar hafa verið merktir, og skal þess gætt, að listi hvers stjórnmalaflokks sé merktur sama bókstaf og landslisti flokksins við sömu alþingiskosningar.

Nú eru fleiri en einn listi boðnir fram fyrir sama stjórnmalaflokk í kjördæmi, þar sem kosið er hlutbundnum kosningum, og skal þá merkja þá: A, AA . . . , B, BB . . . , C, CC . . . , o. s. frv. eftir þeirri röð, sem þeir berast í til kjörstjórnar.

Listi, sem boðinn er fram utan flokka, er merktur bókstaf í áframhaldandi stafrófsröð á eftir flokkslistum.

Síðan gerir yfirkjörstjórn þegar í stað almenningi kunna listana með auglýsingu í útvarpi og Lögbirtingablaði og auk þess framboðslista í Reykjavík í dagblöðum þar á þann hátt, að greindur sé bókstafur hvers lista og nöfn frambjóðenda á hverjum lista í rétri röð.

43. gr.

Yfirkjörstjórnir í kjördæmum, þar sem kosið er óhlutbundnum kosningum, taka á sama tíma sem í 41. gr. segir til meðferðar og úrskurðar framboð hinna einstöku frambjóð-

enda þar. Séu gallar á framboði, þar á meðal ef vantar yfirlýsingar samkv. 27. gr., sem ætla má, að hefðu átt að fylgja framboði, skal tilkynna það hlutaðeigandi frambjóðanda og gefa honum kost á að leiðrétta þá, í samræmi við það, sem fyrir er mælt um galla á listum.

Ef frambjóðandi hefur dáið og annar boðið sig fram í hans stað, samkv. heimild og að fullnægðum skilyrðum 32. gr., skal hlutaðeigandi yfirkjörstjórn tafarlaust tilkynna það dómismálaráðuneytinu, sem birtir framboðið í útvarpinu og tilkynnir það öllum yfirkjörstjórnnum, svo og öllum hreppstjórnnum, sýslumönnum og bæjarfógetum (í Reykjavík lögmanni).

44. gr.

Dómismálaráðuneytið lætur í té kjörseðla þá, ásamt fylgibréfum og umslögum, er þar til heyra og notuð verða við atkvæðagreiðslu utan kjörfunda.

Kjörgögn þessi skal dómismálaráðuneytið afgreiða svo timanlega, að þau geti verið komin í hendur kjörstjóra utan kjörfunda 4 vikum fyrir kjördag.

45. gr.

Kjörgögn til atkvæðagreiðslu utan kjörfunda skulu vera þannig gerð:

Kjörseðill, fylgibréf og stofn skulu vera samföst á einu kjörblaði, en aðgreind með riflinum. Kjörblöð skulu vera úr haldgóðum pappír, með mismunandi lit við hverjar kosningar, og svo þykkum, að skrift verði ekki greind í gegnum hann, þó að borið sé upp við birtu. Stofn og fylgibréf sama kjörblaðs skulu auðkennd sömu tölu, og öll kjörblöð, sem notuð eru við hverjar almennar kosningar um land allt, tölusettt áframhaldandi tölum. Hver 10 kjörblöð skulu vera heft saman. Kjörseðillinn skal vera alveg auður, brotinn í miðju og jaðrar hans limbornir, svo að honum megi loka eins og spjaldbréfi. Jaðrarnir skulu aðgreindir frá sjálfum seðlinum með riflinum, svo að auðvelt sé að rifa þá frá og opna þannig seðilinn. Á fylgibréfinu skulu vera vottorð kjósenda og kjörstjóra. Kjörblað skal vera svipað þessu:

Nr.

.....
(Nafn og föðurnafn kjósenda.).....
(Staða, heimili, hreppsnafn eða kaupstaðar.)

kaus

.....
(Staður, dagsetning og ár.)

hjá

.....
(Staða.)

.....

Nr.

Ég undirritaður, sem á heima

.....
(Heimili, hreppsnafn eða kaupstaðar.)

og vegna fjarveru get ekki sótt kjörfund á kjörstað minum, legg það undir drengskap minn og mannorð, að ég þvingunarlaust, aðstoðarlaust, í einrúmi og án þess að nokkur maður hafi séð, hef útfyllt viðfestan kjörseðil og límt hann aftur. Á sama hátt lýsi ég því yfir, að ég hef engan annan kjörseðil frá mér sent og hef ekki kosið annars staðar.

.....
(Staður, dagsetning og ár.).....
(Undirskrift kjósenda.)

Að

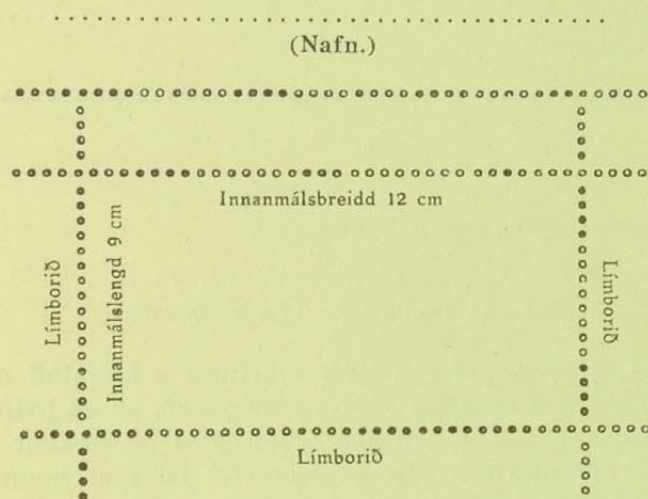
.....
(Fullt nafn kjósenda.).....
(Heimili kjósenda.)

hafi undirskrifað fylgibréfið, sem er rétt dagsett, og að þar umgetinn kjörseðill sé útfylltur aðstoðarlaust og í einrúmi, vottar undirritaður.

.....
(Embættisstaða vottorðsgefanda og heimili.)

Vitundarvottar

(Embættisstimpill nægir ekki.)

Umslögín skulu gerð úr þykkum, mislitum pappír, hæfilega stór utan um fylgibréfið og kjörseðilinn, eftir að kjörseðlinum hefur verið lokað, og fylgibréfið með honum áföstum einbrotið saman. Þau skulu tölusettt sömu tölum og kjörblöðin, og hverju 10 blaða hefti fylgja 10 umslög með sömu tölum.

46. gr.

Sýslumenn og bæjarfógetar (í Reykjavík lögmaður) senda nægilegar birgðir utankjörfundarkjörgagna til annarra kjörstjóra, hver í sínu umdæmi, og færa hverja sendingu til bókar samkv. 36. gr.

Forðast skal að láta óviðkomandi sjá kjörgögnin.

47. gr.

Sérhver skipstjóri á íslenzku skipi skal gæta þess, að til séu í skipinu fyrir hverjar alþingiskosningar nægar birgðir kjörgagna til utankjörfundaratkvæðagreiðslu.

Í híbýlum skipshafnarinnar í skipinu skal vera að minnsta kosti 1 eintak af bók þeirri, er í 63. gr. getur.

Enn fremur er það skylda skipstjóra á íslenskum skipum, þá er fyrirskipaðar eru almennar alþingiskosningar, aukakosningar eða uppkosningar, að láta skipshöfnina víta um kjördaginn, jafnskjótt og þeir víta um kosninguna.

48. gr.

Þá er skipstjóri veitir viðtöku utankjörfundarkjörgögnum, skal hlutaðeigandi sýslumaður eða bæjarfógeti (í Reykjavík lögmaður) taka af honum drengskaparyfirlýsingu um, að kosning í skipi hans skuli fara fram samkvæmt fyrirmælum þessara laga og að engir aðrir greiði þar atkvæði en lögskráðir skipverjar.

49. gr.

Dómsmálaráðuneytið lætur í tæka tíð yfirkjörstjórnnum í té eyðublöð undir kjörseðla þá, sem notaðir verða við atkvæðagreiðslu á kjörfundi.

50. gr.

Kjörseðlar til atkvæðagreiðslu á kjörfundi skulu vera úr haldgóðum pappír, sem prent eða skrift sést ekki í gegnum. Gerð þeirra og litur skal vera þrenns konar, í fyrsta lagi kjörseðlar handa kjördæmum, þar sem kosið er óhlutbundnum kosningum, í öðru lagi kjörseðlar handa Reykjavík og í þriðja lagi kjörseðlar handa tvímenningskjördæmum, en hver tegundin um sig skal vera nákvæmlega eins. Skipta skal um lit kjörseðla við hverjar alþingiskosningar.

51. gr.

Eyðublað undir kjörseðil til atkvæðagreiðslu á kjörfundi við óhlutbundnar kosningar skal vera ca. 11 cm á breidd. Því skal vera skipt í tvo hluta með ca. ½ cm breiddum, svörtum borða þvert yfir seðilinn. Efri hlutanum skal aftur skipta með feitum þverstrikum í skákir ca. 2 cm háar og svo margar sem ætla má, að frambjóðendur verði flestir í kjördæmi.

Neðri hlutanum skal einnig skipta með feitum þverstrikum í skákir ca. 1 cm háar og svo margar sem ætla má, að landslistar verði flestir.

Efri hluti eyðublaðsins er fyrir kjörseðil í kjördæmi, en neðri hlutinn er landskjörseðill.

52. gr.

Eyðublað undir kjörseðil til atkvæðagreiðslu á kjörfundi í kjördæmi, þar sem kosið er hlutbundnum kosningum, skal gera þannig, að hægt sé að prenta listana á það, hvern við annars hlið, og skal ætla ca. 6 cm breidd handa hverjum lista. Eyðublaðinu skal skipta í tvo hluta, efri og neðri hluta, á sama hátt sem eyðublaði undir kjörseðil við óhlutbundnar kosningar samkv. 51. gr.

Fyrir ofan borðann skal ætla nægilega lengd fyrir þann lista, sem hefur frambjóðendur svo marga sem frekast má.

53. gr.

Að liðnum framboðsfresti skulu yfirkjörstjórnir, hver fyrir sitt kjördæmi, láta fullgera kjörseðla þá, sem notaðir verða á kjörfundi, ef kosning á að fara fram í kjördæminu. En kosning fellur niður við aukakosningar í kjördæmi, þar sem kosið er óhlutbundnum kosningum, er þar er einungis einn frambjóðandi. Svo fellur og kosning niður við aukakosningar í kjördæmum, þar sem kosið er hlutbundnum kosningum, ef ekki er nema einn listi þar í kjöri. Við almennar kosningar, svo og uppkosningar í sambandi við þær, fellur kosning hins vegar ekki niður, þó að þannig standi á.

54. gr.

Kjörseðla, sem notaðir verða á kjörfundi við óhlutbundnar kosningar, skal fullgera á þennan hátt:

Á kjörseðlana skal prenta með skýru, stóru lettri nöfn allra frambjóðendanna í kjördæminu, eitt nafn í hverja skák, á efri hluta eyðublaðsins, og skal greina við nafn hvers frambjóðanda, fyrir hvern stjórnmalaflokk hann er í kjöri, á þann hátt að prenta neðan við nafn hans jafnframarlega, en með smærra lettri: Frambjóðandiflokksins.

Nú er frambjóðandi utan flokka, og skal þá á sama hátt prenta neðan við nafn hans: **Frambjóðandi utan flokka.**

Báðar línurnar skulu sem næst fylla út í hæð skákarinnar.

Frambjóðendum skal raða á kjörseðil eftir þeirri röð, er heiti stjórnmalaflokkanna, sem frambjóðendur eru í kjöri fyrir, verða í, er þeim er raðað í stafrófsröð, þannig að frambjóðandi eða frambjóðendur þess stjórnmalaflokks, sem á heiti, er fyrst verður í röðinni, standi efstir á seðlinum o. s. frv. Nöfn frambjóðenda sama stjórnmalaflokks í sama kjördæmi skulu jafnan standa saman, en innbyrðis skal þeim raðað eftir stafrófsröð.

Nöfn frambjóðenda utan flokka skulu standa neðst á seðlinum eftir stafrófsröð.

Eigi tveir eða fleiri frambjóðendur að öllu leyti samnefnt, skal einkenna þá með heimilisfangi eða stöðu.

Á neðri hluta eyðublaðsins skal ætla hverjum landslista eina skák. Í henni skal standa með skýru, stóru lettri bókstafur landslista og aftan við hann í sömu línu: **Landslistiflokksins.** Landslistum skal raðað í skákirnar í stafrófsröð.

Að minnsta kosti eins cm breitt bil skal vera fyrir framan hvert nafn frambjóðanda og listabókstaf.

Landskjörstjórn skal sjá um, að landskjörseðlar séu fullgerðir á fyrirskipaðan hátt.

55. gr.

Kjörseðla, sem notaðir verða á kjörfundi við kosningar í kjördæmum, þar sem kosið er hlutbundnum kosningum, skal fullgera þannig:

Prenta skal listana á efri hluta eyðublaðsins hvern við annars hlið í röð eftir bókstöfum þeirra. Niður undan bókstaf hvers lista, sem skal vera stór og greinilegur og standa yfir miðjum listanum, skulu vera nöfn frambjóðenda listans í réttari röð, ásamt stöðu og heimili, ef nauðsyn þykir til auðkenningar. Listarnir skulu aðgreindir með feitum langstrikum, og skal að minnsta kosti ½ cm breitt bil vera fyrir framan nöfnin á hverjum lista.

Þess skal getið um hvern lista, fyrir hvern stjórnmalaflokk

hann er í kjöri, á þann hátt að prenta með skýru lettri neðan við listabókstafinn, en ofan við nöfnin á listanum: **Listi**flokksins. Ef listi er boðinn fram utan flokka, skal á sama hátt prenta neðan við listabókstafinn: **Listi utan flokka**.

Neðri hluta eyðublaðsins skal fullgera eins og segir í 54. gr.

56. gr.

Kjörseðlana skal brjóta saman þannig, að óprentaða hliðin snúi út.

Ekki skal fullgera fleiri seðla en þá, sem sendir eru undirkjörstjórnnum, og skal yfirkjörstjórn varast að láta óviðkomandi sjá seðlana, áður en hún sendir þá frá sér.

57. gr.

Tíu dögum eftir að framboðsfrestur er liðinn, skulu kjörseðlarnir fullgerðir, og skal yfirkjörstjórnin eins fljótt og verða má afhenda til flutnings á næstu pósthöð sem ábyrgðar-sending þá seðla, sem senda skal undirkjörstjórn hverri, nema nauðsynlegt sé að senda hraðboða með þá, en undirkjörstjórn hverri skal senda jafnmarga seðla sem kjósendur eru á kjörskrá í hennar kjördeild og minnst 10% fram yfir.

Seðlarnir skulu sendir í vönduðum umbúðum, er yfirkjörstjórnin innsigliar með embættisinnsigli sínu svo vandlega, að eigi sé auðið að opna umbúðirnar og ná út seðlum án þess að brjóta innsiglið.

Seðlum, sem eigi eru afgreiddir til undirkjörstjórnar, gerir yfirkjörstjórn grein fyrir, þegar atkvæði eru talin.

58. gr.

Jafnframt og yfirkjörstjórnin sendir undirkjörstjórnnum kjörseðla, skal hún láta hverri sendingu fylgja sterk umslög með áprentaðri utanáskrift til yfirkjörstjórnarinnar. Hverri undirkjörstjórn skulu fengin 6 umslög, og skal á neðra framhorni vera prentað á tvö þeirra: **Ónýttir seðlar**, á tvö: **Ágreiningsseðlar** og á tvö: **Afgangsseðlar**.

Umslög þessi skulu vera svo stór, að allir seðlar af hverri þessari tegund komist í eitt umslag, en hin umslögin séu til

vara. Auk þess skal yfirkjörstjórnin láta fylgja stórt og sterkt umslag, með áprentaðri utanáskrift sinni, og á efra framhorni nafn kjördeildarinnar, og skal í það umslag leggja hin umslögin. Yfirkjörstjórn skal jafnframt senda hverri undirkjörstjórn löggilta kjörbók til afnota við kosninguna, ef hún hefur hana ekki fyrir, og skýrslu um, hver þingmannaefni hafi boðið sig fram.

IX. KAFLI

Kjördagur.

59. gr.

Þá er almennar, reglulegar alþingiskosningar fara fram, skal kjördagur vera hinn sami um land allt, síðasti sunnudagur í júnimánuði.

Bæði er þetta á sér stað og þegar almennar kosningar fara fram eftir þingrof, skulu allar kosningar gilda frá hinum almenna kjördegi, þó að einstöku kosningar hafi ekki fram farið á þeim degi.

Kjörtímabilið er 4 ár.

X. KAFLI

Kjörstaðir. Atkvæðakassar. Handbók kosningalaga.

60. gr.

Kjörstað í hverri kjördeild ákveða hreppsnefndir eða bæjarstjórnir.

Sé þingstaður innan kjördeildar, skal hann að jafnaði vera kjörstaður. Kjörstað skal auglýsa almenningi á undan kjörfundi með nægum fyrirvara, nema hann sé öllum kjósendum innan kjördeildar nægilega kunnur.

61. gr.

Þar, sem kosning fer fram, skal vera herbergi áfast kjörfundarstofunni og svo um búð, að ekki verði í það gengið né séð utan frá, og er herbergið kjörklefi. Sé eigi á slíku vól,

má í þess stað tjalda fyrir eitt hornið í kjörfundarstofunni, svo að ekki sjáist þangað inn.

Tjald skal festa fyrir glugga, er vera kynnu á kjörklefanum, svo að ekki verði inn þangað séð að utan, og skal tjaldið ná svo langt út fyrir gluggann, að ekki sé auðið að stinga kjörseðli út að glugganum, svo að hann sjáist að utan. Tjald þetta skal á hæfilega mörgum stöðum fest niður á jöðrum með innsigli undirkjörstjórnar.

Kjörklefar mega vera fleiri en einn. Í hverjum kjörklefa skal vera lítið borð, sem skrifa má við.

62. gr.

Í hverjum hreppi varðveitir hreppstjóri, en í kaupstað bæjarfógeti (í Reykjavík lögmaður), atkvæðakassana og poka, sem þeim fylgja, milli kosninga og sér um, að þeir séu til taks í tæka tíð, þar sem þarf að nota þá við kosningar. Skulu kassarnir allir vera með sömu gerð, eigi minni en 31,5 cm að lengd, 21 cm að breidd og 15,7 cm á hæð, með loki á hjörum og góðri læsingu fyrir. Langs eftir miðju lokinu skal vera rifa, er sé 15,7 cm löng að minnsta kosti, en 6,5 mm við að ofan, en víðari að neðan. Kössunum skulu fylgja sterkir strigapokar, saumlausir, hæfilega stórir til að hafa utan um kassana. Dómsmálaráðuneytið lætur í té atkvæðakassa og poka.

Yfirkjörstjórn ber ábyrgð á, að jafnan séu til nægir atkvæðakassar með pokum til afnota í kjördæminu.

63. gr.

Dómsmálaráðuneytið lætur hverri kjördeild í té tvö eintök af lögum þessum, sem það lætur gefa út, ásamt stjórnarskránni, í handhægri útgáfu, með skýringum og leiðbeiningum, ef þurfa þykir.

Formenn undirkjörstjórna geyma eintök þessi, og skulu þau jafnan vera við höndina á kjörstað meðan kjörfundur stendur yfir.

XI. KAFLI

Atkvæðagreiðsla utan kjörfundar.

64. gr.

Þeir, sem staddir eru eða gera ráð fyrir að verða staddir utan þess hrepps eða kaupstaðar, þar sem þeir standa á kjörskrá, þá er kosning fer fram, og af þeim ástæðum geta ekki sótt kjörfund, hafa heimild til að greiða atkvæði við kosningar til Alþingis utan kjörfundar, eftir þeim reglum, sem settar eru í lögum þessum.

65. gr.

Atkvæðagreiðsla utan kjörfundar er því aðeins gild, að notuð séu hin fyrirskipuðu kjörblöð og umslög og að kosningin fari fram í skrifstofu sýslumanns eða bæjarfógeta (í Reykjavík lögmanns) eða í skrifstofu eða heimili hreppstjóra eða um borð í islenzku skipi, þar sem skipstjóri hefur fengið afhent kjörgögn samkvæmt 48. gr., enda sé þá kjósandinn skrásettur á skipinu.

66. gr.

Þeir kjósendur, er neyta vilja kosningarréttar síns utan kjörfundar, eiga rétt á að greiða atkvæði úr því að 4 vikur eða styttri tími er til kjördags, en fari kosningin fram fyrir þann tíma, er hún ógild. Atkvæðið telst greitt þann dag, sem fylgibréfið er dagsett.

Enginn má við sömu alþingiskosningar senda frá sér nema einn kjörseðil. Þegar svo stendur á, að frambjóðandi hefur dáið og annar boðið sig fram í hans stað samkv. heimild og að fullnægðum skilyrðum 32. gr., má þó kjósandi, sem þegar hefur greitt atkvæði utan kjörfundar, endurtaka kosninguna, og eins þó að hann eigi ekki kost á að heimta þá þegar aftur bið fyrri atkvæði sitt (sbr. 75. gr.), annaðhvort af því að það sé í fjarlægð eða varðveitt í innsigliðum atkvæðakassa.

67. gr.

Þegar kjósandi á kosningarrétt í kjördæmi, þar sem kosið er óhlutbundnum kosningum, fer kosning utan kjörfundar svo

fram, að kjósandi ritar eigin hendi á kjörseðilinn fullt nafn þess frambjóðanda, er hann vill kjósa af þeim, sem í kjöri eru.

Þegar kjósandi á kosningarrétt í kjördæmi, þar sem kosið er hlutbundnum kosningum, fer kosning utan kjörfundar svo fram, að kjósandi ritar á kjörseðilinn bókstaf þess lista, sem hann vill kjósa, og má hann geta þess, hvernig hann vilji hafa röðina á listanum.

69. gr.

Nú vill kjósandi utan kjörfundar í kjördæmi, þar sem kosið er óhlutbundnum kosningum, kjósa landslista, og ritar hann þá bókstaf listans á kjörseðilinn.

Nú vill kjósandi í kjördæmi, þar sem kosið er hlutbundnum kosningum, kjósa landslista, en ekki lista kjördæmisins, og ritar hann þá Landslisti framan við listabókstafinn.

70. gr.

Sá, er greiða vill atkvæði utan kjörfundar samkvæmt ákvæðum þessara laga, skal hjá kjörstjóra utan kjörfundar fá afhent tölusett fylgibréf með áföstum kjörseðli og síðan aðstoðarlaust, í einrúmi og án þess, að nokkur maður sjái, rita atkvæði sitt á kjörseðilinn á þann hátt, er að framan greinir, loka honum síðan, þannig að það verði innan á, er hann hefur skrifað á seðilinn, og líma hann vandlega aftur.

Kjörstjóri útfyllir því næst vottorð á fylgibréfinu, og kjósandi undirskrifar það, en kjörseðilinn má ekki undirskrifa eða einkenna á nokkurn hátt, né losa hann frá fylgibréfinu.

Því næst útfyllir og undirskrifar kjörstjórinn vottorð á fylgibréfinu um, að kjörseðillinn sé útfylltur í einrúmi og án aðstoðar. Einnig ritar hann á stofn kjörblaðsins nafn og heimili kjósanda og kjördæmis hans og hvaða dag kosningin fór fram. Hann skal gæta þess vandlega, að stofn, fylgiblað og umslag, sem notað er við kosninguna, sé allt auðkennt sömu tölu.

Loks skulu vitundarvottar rita á fylgibréfið, og eins þó að kosið sé hjá sýslumanni eða bæjarfógeta (í Reykjavík lögmanni).

Nú vill skipstjóri sjálfur greiða atkvæði utan kjörfundar og getur ekki náð til annars kjörstjóra, og skal þá atkvæðagreiðsla hans vottuð af þeim, er í hans stað gengur á skipinu, er hans missir við.

71. gr.

Þegar gengið hefur verið frá fylgibréfinu samkv. ákvæðum 70. gr., skal kjósandinn láta það með kjörseðlinum áföstum í tilheyrandi umslag og loka því vandlega. Síðan skal rita utan á það til hreppstjórans í þeim hreppi eða bæjarfógetans í þeim kaupstað (í Reykjavík lögmanns) eða kjörstjórnarinnar í þeirri kjördeild, þar sem kjósandinn telur sig standa á kjörskrá. Síðan innsiglar kjörstjóri umslagið með lakki og þar til gerðu innsigli. Þó gildir sú meðferð ekki um þá atkvæðaseðla, er getur í 2. mgr. 74. gr. Á umslaginu skal þess getið, að í því liggja atkvæðaseðill, og skal kjósandinn undirrita þá yfirlýsingu með nafni sínu og kjördæmi.

Stofn kjörblaðsins geymir kjörstjóri.

72. gr.

Nú ónýttist kjörseðill hjá kjósanda, og má hann fá annan kjörseðil í stað hins.

Ónýtta seðilinn ásamt fylgibréfinu skal láta í umslag eins og hina gildu seðla, en á umslagið skal skrá, að í því liggja ónýttur atkvæðaseðill, og skal kjósandinn undirrita þá yfirlýsingu. Umslagið sendist til undirkjörstjórnar ásamt hinum gildu atkvæðum.

Gera skal og athugasemd á stofninn um, að kjörseðillinn hafi ónýtt.

73. gr.

Kjósandi annast sjálfur og kostar sendingu atkvæðisbréfs síns. Kjörstjóra er þó skylt, ef kjósandi óskar þess, að koma bréfinu í póst.

74. gr.

Hreppstjórar og bæjarfógetar (í Reykjavík lögmaður) innfæra á sérstaka skrá atkvæðabréf þau, er þeir veita móttöku, í áframhaldandi töluröð. Skal þess getið við hvert bréf, frá hvaða kjósanda það sé, hvenær og af hverjum það hafi verið afhent og hversu það er tölusett. Skulu bréf þessi varðveitt

í venjulegum atkvæðakassa, innsigliðum af kjörstjóra ásamt undirkjörstjórn, og er frambjóðendum eða umboðsmönnum þeirra, svo og umboðsmönnum lista, heimilt að setja á hann innsigli sin.

Þeir kjósendur, sem greiða atkvæði hjá hreppstjóra eða bæjarfógeta (lögmanni) í þeim hreppi eða kaupstað, þar sem þeir standa á kjörskrá, og skilja þar eftir bréf með atkvæði sínu, skulu sjálfir láta bréfin í atkvæðakassann.

Skrá þessa ásamt kassanum með bréfunum sendir hreppstjóri eða bæjarfógeti síðan hlutaðeigandi undirkjörstjórn svo tímanlega, að hún sé komin henni í hendur áður en kjörfundur er settur.

Þau bréf, er koma þar á eftir til kjörstjórnarinnar, en þó áður en atkvæðagreiðsla er lokið, skulu tölusett með áframhaldandi töluröð, án þess þó að innfærast á skrána, og skal tölu þeirra getið í kjörbókinni.

75. gr.

Kjósendi getur jafnan krafizt þess af hverjum þeim, er varðveitir bréf með atkvæði hans, sé það ekki varðveitt í innsigliðum atkvæðakassa, að hann afhendi sér það, allt þar til atkvæðið hefur verið tekið gilt af undirkjörstjórn.

XII. KAFLI

Atkvæðagreiðsla á kjörfundi.

76. gr.

Kjörfundur skal setja á kjörstað eigi síðar en kl. 12 á hádegis, en í kaupstöðum kl. 10 árdegis, og skal þá viðstödd öll kjörstjórnin. Sé hún ekki öll viðstödd, taka varamenn sæti, en séu þeir eigi heldur viðstaddir, kveður sá eða þeir, sem við eru úr kjörstjórninni, valinkunnan mann eða menn af kjósendum til að taka sæti í kjörstjórninni, og halda þeir sæti sínu, unz hinir koma.

Sé kjörfundur settur fyrr en kl. 12 á hádegis, skal það auglýst með þeim fyrirvara og á þann hátt, sem segir í 19. gr. 2. málsg.

77. gr.

Á meðan á kosningarathöfninni stendur má aldrei nema einn úr kjörstjórninni ganga út í senn, og felur hann öðrum úr kjörstjórninni verk sitt á meðan.

78. gr.

Kjörstjórnin skal sitja við borð í kjörfundarstofunni. Auk frambjóðenda og umboðsmanna (sbr. 33. gr.) má enginn vera inni í kjörfundarstofunni, nema þeir kjósendur, einn á hvern kjörklefa, sem eru að greiða atkvæði.

Athöfnin byrjar með því, að oddviti kjörstjórnar leggur fram seðlaböggul þann, sem hann hefur fengið frá yfirkjörstjórn, og skulu allir, sem við eru, gæta þess vel, hvort innsiglin eru heil eða böggullinn ber þess merki, að hann hafi verið opnaður. Skal þess getið í kjörbókinni, og riti kjörstjórn og frambjóðendur eða umboðsmenn undir. Því næst opnar oddviti böggullinn og telur seðlana, en meðkjörstjórar og frambjóðendur eða umboðsmenn telja líka. Skal þess gætt, hvort tala seðlanna kemur heim við tölu þá, sem tilgreind er í bréfi því, sem yfirkjörstjórn skal láta fylgja hverjum seðlaböggli. Þess skal getið í kjörbókinni, og riti kjörstjórn og frambjóðendur eða umboðsmenn þar undir.

79. gr.

Nú hefur kjörstjórn borizt atkvæðakassi með atkvæðum greiddum utan kjörfundar, og skal þá athuga á sama hátt og að framan segir, hvort innsigli kassans séu heil og ósködduð. Oddviti opnar síðan kassann, og telur kjörstjórnin bréfin og ber þau saman við skrána, sem fylgir (sbr. 74. gr.). Bréfin leggur hún til hliðar og varðveitir þau meðan atkvæðagreiðsla fer fram, ásamt þeim atkvæðum, greiddum utan kjörfundar, er henni kunna að berast meðan á atkvæðagreiðslunni stendur.

80. gr.

Kjörstjórn athugar, hverjir kjósendur, sem standa á kjörskrá, hafa afsalað sér rétti til að greiða atkvæði í kjördeildinni, í því skyni að greiða atkvæði í annarri kjördeild (sbr. 85. gr.), og gerir athugasemd um það við nöfn hlutaðeigenda

á kjörskránni og þeim afritum af henni, sem notuð eru við atkvæðagreiðsluna.

81. gr.

Í kjörfundarstofu, svo og annars staðar á kjörstað, skal á áberandi stað festa upp kosningaleiðbeiningar, er dómsmálaráðuneytið gefur út í því skyni. Sendir dómsmálaráðuneytið yfirkjörstjórnnum í tæka tíð nægilega mörg eintök, en þær aftur undirkjörstjórnnum.

82. gr.

Nú er landslisti í kjöri eða landslistar, og skal þá í kjörfundarstofunni, svo og í hverjum kjörklefa, festa þá upp í hæfilegri hæð fyrir kjósendurna til að kynna sér þá (sbr. 40. gr.).

83. gr.

Kjörstjórn skal, áður en atkvæðagreiðsla hefst, skipa til dyravörzlu 1 mann eða fleiri, sem skiptast á.

Nú segir kjörstjórn dyraverði til, að atkvæðagreiðsla hefjist, og skal dyravörður þá hleypa inn kjósendum, og eigi fleirum í senn en kjörklefar eru margir.

Sé ágreiningur um, í hverri röð kjósendur komist að, skal röðin á kjörskrá ráða, þannig að dyravörður hleypir þeim fyrir inn, sem framar stendur á kjörskrá af þeim, sem gefa sig fram.

84. gr.

Er kjósandi kemur inn í kjörfundarstofuna, gengur hann fyrir oddvita, sem fær honum einn kjörseðil, ef hann á rétt á að greiða atkvæði samkvæmt kjörskránni.

Telji kjörstjórnin vafa á, hver maðurinn sé, er honum kostur ger að fá inn með sér 2 kjósendur, sem kjörstjórnin þekkir, og ef þeir vilja lýsa yfir því, að viðlögðum drengskap sínum, að maðurinn sé sá, er hann kveðst vera, þá er það næg sönnun, en geta skal þess í kjörbókinni. Að því búnu ganga vitni þessi út, en kjósandi verður eftir.

85. gr.

Engum manni, sem á kjörskrá stendur, má kjörstjórnin meina að greiða atkvæði, nema hann samkvæmt athugasemd

við nafn hans hafi annaðhvort ekki fengið atkvæðisrétt á kjördegi eða þá að hann hefur afsalað sér atkvæðisrétti í þeirri kjördeild og greitt atkvæði annars staðar.

Engum manni, sem ekki stendur á kjörskrá, má kjörstjórn leyfa að greiða atkvæði, nema hann sanni með vottorði, að nafn hans standi á kjörskrá í annarri kjördeild innan sama kjördæmis og hafi afsalað sér þar kosningarrétti, og sé vottorðið gefið af undirkjörstjórn þeirrar kjördeildar. Undirkjörstjórn, eða oddviti undirkjörstjórnar fyrir hennar hönd, sem gefur slikt vottorð, færir það til bókar í kjörbók undirkjörstjórnar, og fylgja skal það í frumriti til yfirkjörstjórnar kjörbók þeirrar kjördeildar, þar sem það er lagt fram og notað, enda einnig getið um það í kjörbókinni og nafn og heimili kjósenda tilgreint. Vottorð er einnig gilt, sé það undirritað af hreppsnefnd í þeim hreppi, þar sem kjósandi er á kjörskrá, eða oddvita fyrir hennar hönd. Ber oddvita að tilkynna undirkjörstjórn kjördeildar fyrir kjördag, hvaða kjósendum í kjördeildinni hreppsnefnd hafi gefið vottorð.

86. gr.

Þá er kjósandi hefur tekið við kjörseðlinum, sem oddviti afhendir honum, fer kjósandi með hann inn í kjörklefann og að borði því, er þar stendur. Á borðinu skulu vera ekki færri en 2 venjuleg, dökk ritblý, er kjörstjórn lætur í té og sér um, að jafnan séu nægilega vel ydd.

87. gr.

Við óhlutbundnar kosningar greiðir kjósandi atkvæði á þann hátt, að hann markar með ritblýi kross á kjörseðilinn fyrir framan nafn þess frambjóðanda, er hann vill kjósa af þeim, sem í kjöri eru.

88. gr.

Við kosningar í kjördæmi, þar sem kosið er hlutbundnum kosningum, greiðir kjósandi atkvæði á þann hátt, að hann markar á sama hátt kross á kjörseðilinn fyrir framan bókstaf þess lista, sem hann vill kjósa af þeim, sem í kjöri eru.

Vilji kjósandi breyta nafnaröð á lista þeim, er hann kys, setur hann tölustafinn 1 fyrir framan það nafn, er hann vill hafa efst, töluna 2 fyrir framan það nafn, sem hann vill hafa annað í röðinni, töluna 3 fyrir framan það nafn, sem hann vill hafa það þriðja, o. s. frv. að svo miklu leyti sem hann vill breyta til.

Sé frambjóðandi eða frambjóðendur á þeim lista, er hann kys, sem hann vill hafna, strikar hann yfir nafnið eða nöfnin.

89. gr.

Ef landslisti eða landslistar eru í kjöri og kjósandi vill greiða landslista atkvæði, en ekki frambjóðanda í kjördæmi eða ekki lista kjördæmisins, ef um er að tefla kjördæmi, þar sem kosið er hlutbundnum kosningum, setur hann kross fyrir framan bókstaf þess landslista, er hann vill kjósa af þeim, sem í kjöri eru.

90. gr.

Kjósandi gætir þess, hvernig sem hann kys, að gera engin merki á kjörseðilinn fram yfir það, sem segir í lögum þessum.

Við óhlutbundnar kosningar má kjósandi ekki strika yfir nafn neins frambjóðanda, og við kosningar í kjördæmi, þar sem kosið er hlutbundnum kosningum, má hann ekki haggja neitt við hinum listunum, sem hann kys ekki, hvorki strika yfir nöfn á þeim né breyta á þeim nafnaröð.

Kjósandi í kjördæmi, þar sem kosið er óhlutbundnum kosningum, má ekki gera hvort tveggja, að kjósa frambjóðanda og landslista, heldur einungis annaðhvort frambjóðanda eða landslista, og í kjördæmi, þar sem kosið er hlutbundnum kosningum, má hann ekki kjósa bæði lista kjördæmisins og landslista, heldur einungis annaðhvort lista kjördæmisins eða landslista. Ef hann greiðir landslistanum atkvæði, má hann ekki haggja neitt við þeim hluta kjörseðilsins, sem nöfn frambjóðendanna standa á, eða lista kjördæmisins.

91. gr.

Þegar kjósandi hefur gengið frá seðlinum inni í kjörklefanum samkvæmt framansögðu, brýtur hann seðilinn í sama brot, er hann var í, þegar hann tók við honum, svo að letrið snúi

inn, gengur út úr kjörklefanum og að kjörborðinu, stingur sjálfur seðlinum í atkvæðakassann gegnum rifuna á lokinu og gætir þess, að enginn sjái, hvað á seðlinum er. Þess gætir hann engu síður, jafnvel þótt hann skili auðum seðli.

92. gr.

Ef kjósandi skýrir kjörstjórn frá því, að hann sé eigi fær um að kjósa á fyrirskipaðan hátt sakir sjónleysis eða þess, að honum sé hönd ónothæf, skal sá úr kjörstjórninni, er kjósandi nefnir til, veita honum aðstoð til þess í kjörklefanum, enda er sá, sem aðstoðina veitir, bundinn þagnarheiti um að segja ekki frá því, sem þeim fer þar á milli. Um aðstoðina skal bóka í kjörbókina, að tilgreindum ástæðum. Kjörstjórnarmanni er með öllu óheimilt að bjóða þeim aðstoð sína, er þarfnast hjálpar samkvæmt grein þessari.

93. gr.

Oddviti kjörstjórnar skal hafa fyrir sér frumrit kjörskrárinnar, en meðkjörstjórar hvor sitt eftirrit. Meðkjörstjórar gera merki við nafn hvers kjósanda, um leið og hann hefur neytt kosningarréttar síns.

94. gr.

Áður en fyrsti kjósandi lætur seðil í kassann, skal kjörstjórnin og frambjóðendur eða umboðsmenn gæta þess, að kassinn sé tómur, og síðan læsa honum.

95. gr.

Láti kjósandi sjá, hvað á seðli hans er, er seðillinn ónýtur, og má ekki leggja hann í atkvæðakassann. Ef kjósanda verður þetta á, eða ef hann setur skakkt kjörmerki á seðil eða seðill krotast hjá honum af vangá, á hann rétt á að fá nýjan kjörseðil. Skal hann þá afhenda kjörstjórninni hinn fyrri seðil. Heimilt er að láta þessa kjósendur vikja frá atkvæðagreiðslunni að sinni og halda atkvæðagreiðslunni áfram, unz aðrir kjósendur þeir, er viðstaddir eru, hafa átt kost á að greiða atkvæði, og er skylt að nota þessa heimild, ef hættu er á, að kjörseðlafórðinn endist ekki.

Þá er kjósandi hefur látið seðilinn í atkvæðakassann, vikur hann út úr kjörfundarstofunni.

96. gr.

Nú er kjósandi, sem greitt hefur atkvæði utan kjörfundar og skilið eftir atkvæði sitt hjá hreppstjóra, sýslumanni, bæjarfógeta eða lögmanni, eða sent það til þeirra eða komið því á annan hátt til undirkjörstjórnar, staddur á kjörstaðnum á þeim tíma, er kjörfundur stendur yfir, þ. e. innan þess kaupstaðar, þar sem atkvæðagreiðslan fer fram, eða í sveitum innan kjördeildarinnar, og er hann þá skyldur að tilkynna nærveru sína áður en atkvæðagreiðslu er lokið. Getur hann þá greitt atkvæði á kjörfundinum, en utankjörfundarseðill hans kemur þá ekki til greina við kosninguna.

97. gr.

Atkvæðagreiðslu má ekki slíta fyrr en 8 klukkustundir eru liðnar frá því að byrjað var að taka við atkvæðum, og aldrei fyrr en hálf klukkustund er liðin frá því að kjósandi gaf sig síðast fram. Atkvæðagreiðslu má þó slíta, er allir, sem á kjörskrá standa, hafa greitt atkvæði og eftir 5 klukkustundir, ef öll kjörstjórnin og umboðsmenn eru sammála um það, enda sé þá hálf klukkustund liðin frá því kjósandi gaf sig síðast fram. Nú hefur kjörfundur staðið 12 klukkustundir, og má þá slíta kjörfundi, þegar fjórðungur klukkustundar er liðinn frá því að kjósandi gaf sig síðast fram.

98. gr.

Þegar allir viðstaddir kjósendur hafa átt kost á að greiða atkvæði, greiðir kjörstjórnin atkvæði á sama hátt og aðrir kjósendur. Því næst skulu þeir kjósendur aftur kallaðir fram eftir stafrófsröð, ef nokkrir eru, sem látnir hafa verið mæta afgangi samkvæmt heimild 95. gr. fyrri málgr., og þeim fengnir nýir kjörseðlar til að greiða atkvæði á, meðan seðlaforðinn endist.

99. gr.

Að atkvæðagreiðslu lokinni opnar oddviti umslög þeirra bréfa, sem kjörstjórninni hafa borizt með utankjörfundar-atkvæðaseðlum og ekki hafa verið aftur heimt.

Kjörstjórn, frambjóðendur og umboðsmenn athuga fylgibréfin, bera saman tölusetningu þeirra og umslaganna og rann-

saka, hvort sá, sem bréfið er frá, stendur á kjörskrá, og ef svo er, hvort hann hefur greitt atkvæði á kjörfundi. Ef svo reynist, að sá, sem bréfið er frá, standi á kjörskrá og eigi rétt á að greiða atkvæði og hafi ekki greitt atkvæði á kjörfundi, setja meðkjörstjórar merki við nafn kjósandans á eftirritin af kjörskránni.

Komi fram umslag með ónýttum seðli (sbr. 72. gr.), skal kjörstjórn athuga fylgibréfið og leggja það ásamt kjörseðlinum í umslag undir ónýtta seðla, er hún sendir yfirkjörstjórn.

100. gr.

Komi það í ljós, að sá, er sent hefur utankjörfundaratkvæði, standi ekki á kjörskrá, eða hafi samkvæmt henni ekki rétt til að greiða atkvæði, eða sé búinn að greiða atkvæði, eða hafi afsalað sér atkvæðisrétti í þeirri kjördeild (sbr. 85. gr.), eða það sannist fyrir kjörstjórn, að hann sé staddur á kjörstaðnum (sbr. 96. gr.), eða hafi dáið á undan kjördegi, leggur kjörstjórnin fylgibréfið með kjörseðlinum áföstum aftur í umslagið, og kemur það þá ekki frekar til greina við kosninguna. Eins skal fara að, ef í umslaginu er eitthvað annað en eitt fylgibréf með áföstum kjörseðli, eða umslag og fylgibréf er ekki tölusett sömu tölu, eða ef sjáanlegt er, að ekki hafi verið notuð hin fyrirskipuðu kjörgögn, er dómsmálaráðuneytið hefur látið gera, eða ekki hefur verið farið eftir reglum þeim við atkvæðagreiðsluna, sem settar eru í þessum lögum.

Nú berast fleiri en eitt atkvæði greidd utan kjörfundar frá tinum sama kjósenda (sbr. 32. og 66. gr.), og skal þá aðeins hið síðast greidda atkvæði koma til greina.

101. gr.

Nú verður ágreiningur innan kjörstjórnar eða milli kjörstjórnar og einhvers frambjóðanda eða umboðsmanns um það, hvort utankjörstaðaratkvæði sé gilt eða ógilt, og skal þá bóka nákvæmlega í kjörbókina, í hverju ágreiningurinn er fólgin, en leggja atkvæðið, þ. e. fylgibréfið með áföstum kjörseðlinum, aftur í umslagið og senda það til úrskurðar yfirkjörstjórnar.

102. gr.

Þá utankjörfundarkjörseðla, sem enginn ágreiningur er um, að gildir séu, rifur kjörstjórn frá fylgibréfunum, gætir þess vandlega, að þeir opnist ekki né skaddist, og lætur þá í atkvæðakassann.

103. gr.

Frambjóðendur og umboðsmenn eiga rétt á að gæta þess, að kjörstjórn og kjósendur hegði sér lögum samkvæmt við kosningarathöfnina, og má hver þeirra átelja við kjörstjórnina það, er honum þykir áfátt.

Nú þykir frambjóðanda eða umboðsmanni eitthvað ólöglegt við kosningarathöfnina og fær það ekki leiðrétt, og á hann þá rétt á að fá ágreiningsálitid bókað þegar í stað í kjörbókina, og sker Alþingi úr því síðar, hver áhrif það skuli hafa á kosninguna.

Neiti kjörstjórn að bóka eitthvað fyrir frambjóðanda eða umboðsmann áhrærandi kosningargerðina, á hann rétt á að bóka það sjálfur, og riti hann nafn sitt undir.

104. gr.

Þá er atkvæðagreiðslu er slitið og utankjörfundaratkvæðaseðlar þeir, er gildir hafa verið teknir, hafa verið látnir í atkvæðakassann, skal oddviti jafnskjótt ganga frá í umslagi sér öllum þeim seðlum, sem ónýttir hafa verið (sbr. 72. og 95. gr.), í öðru umslagi öllum þeim utankjörfundaratkvæðum, sem ágreiningur er um (sbr. 101. gr.), og í hinu þriðja öllum þeim seðlum, sem afgangs eru ónotaðir. Þegar umslögunum hefur verið lokað, skal ganga frá þeim öllum þremur, ásamt lykkinum að atkvæðakassanum, í aðalumslaginu og loka því. Til þess skal nota umslög þau, sem yfirkjörstjórn hefur sent í þessu skyni. Því næst skal oddviti, er bókun er lokið og kjörbókin hefur verið undirrituð af kjörstjórninni og frambjóðendum eða umboðsmönnum, ef viðstaddir eru, ganga frá öllu saman, atkvæðakassa, aðalumslagi og kjörbók, í strigapoka þeim, er atkvæðakassanum fylgir, binda vandlega fyrir með snæri eða sterku seglgarni, sem ekki eru hnútar á, og setja innsigli kjörstjórnarinnar á fyrirbandið sem næst hnútnum. Frambjóðendur eða umboðsmenn eiga rétt á að setja innsigli

sín á enda fyrirbandsins. Pokann skal merkja til yfirkjörstjórnar og senda henni þegar í stað í pósti, ef ferð fellur þá þegar, en annars með áreiðanlegum sendimanni. Skal yfirkjörstjórn gefa viðurkenningu fyrir móttöku.

Eftir að kjörstjórn hefur gengið frá kjörgögnum samkvæmt fyrirmælum þessarar greinar, mega hin innsigluðu kjörgögn og innsigli kjörstjórnar eigi vera í vörzlu sama manns.

105. gr.

Ef yfirkjörstjórn er viðstödd á kjörstað og talning atkvæða fer fram samstundis, má undirkjörstjórn afhenda yfirkjörstjórn atkvæðakassann óinnsiglaðan, að viðstöddum frambjóðendum eða umboðsmönnum.

XIII. KAFLI

Kosningaúrslit í kjördæmum.

106. gr.

Ef einungis einn maður hefur boðið sig fram við aukakosningar í kjördæmi, þar sem kosið er óhlutbundnum kosningum (sbr. 53. gr.), úrskurðar yfirkjörstjórn hann þegar í stað að loknum framboðsfresti rétt kjörinn og gefur honum kjörbréf. Hið sama gerir yfirkjörstjórn við aukakosningu í kjördæmi, þar sem kosið er hlutbundnum kosningum, ef þar er ekki nema einn listi í kjöri.

107. gr.

Yfirkjörstjórn skal með nægum fyrirvara á undan kosningum auglýsa stund og stað, þá er hún komi saman til að opna atkvæðakassana og telja atkvæðin. Undirkjörstjórnnum er skylt að sjá um, að þá séu atkvæðakassarnir og þau kjörgögn, sem þeim eiga að fylgja, komin í hendur yfirkjörstjórnar, nema gild forföll banni. Ætíð skal talning fara fram svo fljótt sem verða má, að dómi yfirkjörstjórnar.

108. gr.

Talning atkvæða skal fara fram fyrir opnum dyrum, svo að kjósendum gefist kostur á að vera við, eftir því sem húsrúm leyfir.

Sé frambjóðandi ekki viðstaddur né umboðsmaður hans, skal yfirkjörstjórn kveðja valinkunnan mann, úr sama stjórn-málafllokki, ef unnt er, til að vera talsmaður hans og gæta réttar hans. Í kjördæmi, þar sem kosið er hlutbundnum kosningum, skal sama skipun höfð á, ef umboðsmaður lista er ekki viðstaddur.

Sé landslisti í kjöri og enginn sérstakur umboðsmaður hans viðstaddur, skal frambjóðandi þess stjórn-málafllokks, sem landslistann hefur í kjöri, eða umboðsmaður þess frambjóðanda eða skipaður talsmaður, vera sjálfsagður til að gæta réttar landslistans. Sama skipun skal á höfð í kjördæmi, þar sem kosið er hlutbundnum kosningum, um umboðsmenn eða skipaðan talsmann lista þar.

109. gr.

Í viðurvist þessara manna opnar svo yfirkjörstjórn atkvæðasendingarnar úr hverri kjördeild kjördæmisins, eftir að þeim hefur verið gefinn kostur á að sannfærast um, að öll innsigli séu ósködduð. Jafnótt og hver atkvæðakassi er opnaður, skal seðlum þeim, sem í honum eru, óskoðuðum, hellt í hæfilegt tómmt ílát með loki yfir, og þannig haldið áfram, unzt allir atkvæðakassarnir eru tæmdir. En við og við skal loka ílátinu og hrista það, svo að seðlarnir úr hinum einstöku kjördeildum blandist vel saman.

Því næst skulu kjörseðlar teknir úr ílátinu, og les oddviti upp nafnið, sem við er merkt á hverjum seðli, eða listabókstaf, ef um lista er að ræða, og réttir hann jafnótt frambjóðendum eða umboðsmönnum til athugunar, en meðkjörstjórar merkja á meðan á blað atkvæðatöluna við nafn hvers frambjóðanda eða lista.

110. gr.

Atkvæði skal meta ógilt:

1. ef kjörseðill er auður;
2. ef ekki verður séð, við hvern frambjóðanda eða lista er

merkt, eða ef ekki verður séð með vissu, hvort það, sem stendur á utankjörfundarseðli, getur átt við nokkurn af frambjóðendum þeim eða listum, sem í kjöri eru (sbr. þó 112. gr.);

3. ef merkt er við nafn fleiri en eins frambjóðanda eða fleiri listabókstafi en einn, eða tölumerkt nöfn á fleiri listum en einum eða skrifað nafn fleiri en eins frambjóðanda á utankjörfundarseðil, eða fleiri en einn listabókstafur;
4. ef áletrun er á kjörseðli fram yfir það, sem fyrir er mælt, eða annarleg merki, sem ætla má, að sett sé af ásettu ráði til að gera seðilinn auðkennilegan, eða ef eitthvað er innan í utankjörfundarseðli, sem ætla má, að hafi verið sett þar í því skyni;
5. ef merkt er á sama kjörseðli við landslista eins flokks og frambjóðanda annars flokks eða utan flokka, eða í kjördæmi, þar sem kosið er hlutbundnum kosningum, við landslista eins flokks og kjördæmislista annars flokks eða utan flokka, eða ef merkt er á sama kjörseðli við fleiri en einn landslista;
6. ef kjörseðill er annar en kjörstjórn eða kjörstjóri hefur löglega afhent.

111. gr.

Atkvæði skal ekki meta ógilt, þó að gallað sé, ef greinilegt er, hvernig það á að falla, nema augljóslega komi í bága við framangreind ákvæði. Þannig skal taka gilt atkvæði, þó að merkt sé aftan við nafn eða listabókstaf, þó að kross sé ólöglegur, þó að á utankjörfundarseðli sé sleppt föðurnafni eða ættarnafn eitt sett, ef greinilegt er eftir sem áður, við hvern átt er, þó að titill og heimili fylgi nafni, þó að orðið listi eða landslisti fylgi listabókstaf að óþörfu, þó að í stað listabókstafs standi heiti stjórn-málafllokks, sem landslista hefur í kjöri, o. s. frv.

Listi í kjördæmi, þar sem kosið er hlutbundnum kosningum, telst atkvæði, þó að láðst hafi að merkja við listabókstaf, ef nafn eða nöfn á honum eru tölusettt eða krossað við nafn, enda séu ekki aðrir gallar á.

112. gr.

Nú hefur kjósandi kosið frambjóðanda eða lista flokks í kjördæmi og jafnframt orðið á að merkja við landslista hins sama flokks, og skal þá að visu taka seðilinn gildan sem atkvæði greitt frambjóðanda, eða í kjördæmi, þar sem kosið er hlutbundnum kosningum, lista kjördæmisins, en landslistann skal þá telja ókosinn.

Utankjörfundaratkvæði greitt látnum frambjóðanda skal, ef annar hefur boðið sig fram í hans stað samkv. heimild og að fullnægðum skilyrðum 32. gr., teljast greitt hinum síðari frambjóðanda.

113. gr.

Komi öllum saman um, yfirkjörstjórn, frambjóðendum og umboðsmönnum, að einhver kjörseðill sé ógildur, skal hann ógildan telja. Verði ágreiningur meðal kjörstjórnar um gildi kjörseðils, skal afl atkvæða ráða úrslitum.

Úrskurða skal ágreiningsseðla jafnóðum og þeir koma fyrir og stöðva talningu atkvæða, unz úrskurður er felldur.

Nú verður ágreiningur milli kjörstjórnar og einhvers frambjóðanda eða umboðsmanns um það, hvort kjörseðill sé gildur eða ógildur, og skal þá leggja þá seðla í tvö sérstök umslög, í annað þá seðla, sem kjörstjórn hefur úrskurðað gilda, og í hitt þá seðla, sem hún hefur úrskurðað ógilda.

Þá er allir kjörseðlar eru upp lesnir og atkvæðin skráð, telur yfirkjörstjórn atkvæðin saman með nákvæmu eftirliti frambjóðenda og umboðsmanna, og skal þess gætt, að samtölu atkvæða beri saman við tölu þeirra, sem atkvæði hafa greitt samtals í kjördæminu samkvæmt skýrslum undirkjörstjórnar, og að allt komi heim við samtölu afgangsseðla.

Umslögnum með ágreiningsseðlunum skal því næst lokað með innsigli yfirkjörstjórnar, og eiga frambjóðendur eða umboðsmenn þeirra rétt á að setja einnig fyrir þau innsigli sín. Yfirkjörstjórn sendir dómsmálaráðuneytinu eftirrit af gerðabók sinni viðvikjandi kosningunni, ásamt ágreiningsseðlunum, sem dómsmálaráðuneytið leggur fyrir Alþingi í þingbyrjun með sömu ummerkjum sem það tók við þeim.

114. gr.

Til þess að finna, hver frambjóðandi nái kosningu í kjördæmi, þar sem kosið er óhlutbundnum kosningum, skal leggja við persónulega atkvæðatölu hvers frambjóðanda tölu þeirra atkvæða, sem í kjördæminu hafa fallið á landslista þess stjórnmalaflokks, sem frambjóðandinn er í kjöri fyrir. Ef frambjóðendur flokks í slíku kjördæmi eru fleiri en einn, teljast þó landslistaatkvæðin aðeins þeim, sem flest hefur persónuleg atkvæði. Ef frambjóðendur, sem gera þarf upp á milli, hver skuli hljóta landslistaatkvæði, hafa jafna tölu persónulegra atkvæða, skal úr því skorið með hlutkesti eftir reglum 119. gr.

Þann frambjóðanda, sem hæstri tölu nær, lýsir yfirkjörstjórn kosinn.

115. gr.

Í kjördæmi, þar sem kosið er hlutbundnum kosningum, skal telja saman, hve margir hafi kosið hvern lista, og er það atkvæðatala listanna hvers um sig.

Til þess að finna, hve margir frambjóðendur hafa náð kosningu af hverjum lista, skal leggja við atkvæðatölu hvers lista tölu þeirra atkvæða, sem í kjördæminu hafa fallið á landslista þess stjórnmalaflokks, sem listinn er í kjöri fyrir. Ef fleiri listar en einn eru í kjöri fyrir hinn sama stjórnmalaflokk, skal aðeins telja landslistaatkvæðin þeim listanum, sem hæsta hefur atkvæðatölu. Þessar tölur skal síðan skrifa hverja fyrir neðan sinn listabókstaf, þá helming talnanna, þá þriðjung þeirra, þá fjórðung o. s. frv., eftir því, hve marga þingmenn á að kjósa og hverjum lista getur mest hlotnast, þannig að útkomutölur þessar standi í röð fyrir hvern lista. Síðan skal marka hæstu útkomutölurnar, jafnmargar og kjósa á þingmenn, og fær hver listi jafnmarga þingmenn kosna sem hann á af tölum þessum.

Standi ekki svo mörg nöfn á lista sem honum ber fulltrúar eftir útkomutölum, skal taka þau, sem vantar, af hinum listunum eftir sömu reglu.

116. gr.

Til þess að finna, hverjir frambjóðendur hafa náð kosningu á hverjum lista í kjördæmi, þar sem kosið er hlutbundnum kosningum, skal telja saman atkvæði hvers einstaks frambjóðanda á þann hátt, sem nú skal greina:

Kjörstjórnin telur saman alla þá kjörseðla hvers lista, þar sem kjósendur hafa enga breytingu gert á röð frambjóðenda á listanum, og á efsti frambjóðandi hvers lista jafnháa atkvæðatölu samanlagt á þeim kjörseðlum og seðlarnir eru margir, en hver hinna frambjóðendanna það brot af hinni sömu atkvæðatölu, að í teljara þess sé tala þeirra þingmanna og varaþingmanna, sem kjósa á, að fráðreginni tölu þeirra frambjóðenda, sem framar standa á listanum, og í nefnara þess tala þeirra þingmanna og varaþingmanna, sem kjósa á.

Síðan tekur kjörstjórnin alla þá kjörseðla hvers lista, þar sem kjósendur hafa gert meiri eða minni breytingar við röð frambjóðendanna á listanum, og reiknar saman atkvæðatölu hvers frambjóðanda á þessum kjörseðlum eftir framangreindri reglu. Hafi kjósandi aðeins sett tölu við eitt nafnið eða nokkuð af þeim, eða strikað yfir nafn eða nöfn, telst hann una við röðina að öðru leyti, og þokast þeir frambjóðendur, sem ekki er merkt við, aðeins til við tilfærslu eða brottfall hinna; sé strikað yfir nafn frambjóðanda á kjörseðli, telst honum ekkert atkvæði né hluti úr atkvæði á þeim seðli.

Kjörstjórnin leggur samanlagða atkvæðatölu hvers frambjóðanda á þessum kjörseðlum við samanlagða atkvæðatölu hans á þeim kjörseðlum, þar sem engin breyting var gerð á röð frambjóðendanna á lista hans, og er þar með fundin endanleg atkvæðatala hvers frambjóðanda.

Þeir frambjóðendur, sem hæsta hafa fengið samanlagða atkvæðatölu á hverjum lista samkvæmt því, sem að framan segir, hafa náð kosningu sem þingmenn listans í þeirri röð, sem atkvæðatölur þeirra segja til, og svo margir sem listanum ber eftir atkvæðamagni hans. Ef tveir eða fleiri frambjóðendur hafa fengið jafnmörg atkvæði, sker hlutkesti úr á milli þeirra eftir reglum 119. gr.

117. gr.

Framboðslisti í kjördæmi, þar sem kosið er hlutbundnum kosningum, sem hlotið hefur þingmann eða þingmenn, hefur rétt til jafnmargra varaþingmanna, en sá listi, sem ekki hefur hlotið þingmann, hefur ekki rétt til varamanns, þó að hann hefði atkvæðatölu til. Varamennina á hverjum lista skal tilnefna á sama hátt sem aðalmennina, þannig að þeir eru tilnefndir varamenn, sem hæstar atkvæðatölur hafa, næst á eftir þeim, sem þingmannskjöri hafa náð. Nú hreppir varaþingmaður af lista í kjördæmi, þar sem kosið er hlutbundnum kosningum, uppþótarþingsæti, og skal yfirkjörstjórn sú, er í hlut á, þá koma saman að nýju og gefa næsta frambjóðanda á þeim lista, ef til er, kjörbréf sem varaþingmanni.

118. gr.

Hafi ekki við almennar kosningar eða uppkosningar í sambandi við þær fleiri en einn frambjóðandi verið í kjöri í kjördæmi, þar sem kosið er óhlutbundnum kosningum, skal yfirkjörstjórn lýsa hann kosinn án tillits til þess, hver atkvæði honum hafa verið greidd, og eins þó að enginn hafi greitt honum atkvæði. Hið sama skal og yfirkjörstjórn í kjördæmi, þar sem kosið er hlutbundnum kosningum, gera, ef ekki hefur verið nema einn listi þar í kjöri.

119. gr.

Hafi tveir frambjóðendur eða fleiri jöfn atkvæði og geta ekki báðir eða allir náð kjöri sem þingmenn, varpar yfirkjörstjórn hlutkesti á þann hátt, að hún ritar nöfn þeirra frambjóðenda, sem jöfn hafa atkvæði, á sams konar seðla hvert um sig, lætur seðlana samanbrotna í hylki og breiðir yfir og kveður til einhvern af óviðkomandi áhorfendum að draga einn seðil úr hylkinu, og segir nafnið á seðlinum til, hver sé kosinn.

120. gr.

Þegar búið er að telja atkvæðin að fullu, skal yfirkjörstjórn þegar í stað fá hinum kjörna þingmanni eða þingmönnum, svo og varaþingmönnum, kjörbréf, samið samkv. fyrirmynd, er dómsmálaráðuneytið segir fyrir um, og senda dómsmála-

ráðuneytinu tilkynning um úrslit kosningarinnar í kjördæminu, og skal það birt í B-deild Stjórnartíðindanna.

121. gr.

Sé atkvæðasending frá einhverri kjördeild ekki komin til yfirkjörstjórnar á þeim tíma, sem nefndur er í 107. gr., skal yfirkjörstjórn engu að síður opna atkvæðakassa og önnur kjörgögn á ákveðnum degi, svo sem auglýst hafði verið, en aðeins eigi lýsa neinn þingmann kosinn fyrr en atkvæðasending sú, er vantaði, er komin og þau atkvæði talin með. En auglýsa skal frambjóðendum eða umboðsmönnum, eftir því sem auðið er, hvenær sendingin verður opnuð, til þess að þeir eigi kost á að vera þá viðstaddir.

122. gr.

Yfirkjörstjórnir skulu tafarlaust senda landskjörstjórn skýrslur um atkvæðatölurnar, hver úr sínu kjördæmi. Í skýrslunum skal tilgreina:

1. Hve mörg gild atkvæði hafi fallið á hvern þeirra landslista, sem í kjöri voru.
2. Í kjördæmum, þar sem kosið er óhlutbundnum kosningum, hve mörg gild atkvæði hafi fallið á hvern frambjóðanda persónulega.
3. Í kjördæmi, þar sem kosið er hlutbundnum kosningum, hvaða atkvæðatala hafi fallið á hvern lista fyrir sig og hvernig atkvæðatala hvers lista skiptist milli frambjóðendanna á hverjum lista fyrir sig samkv. 116. gr.

Skýrslunum skulu fylgja skilríki frambjóðendanna og í kjördæmi, þar sem kosið er hlutbundnum kosningum, listanna um það, fyrir hvern stjórnmalaflokk þeir hafi verið í kjöri, þau er fylgdu framboðum þeirra.

Landskjörstjórn lætur yfirkjörstjórnnum í té eyðublöð undir þessar skýrslur.

123. gr.

Yfirkjörstjórnir senda Hagstofunni, hver úr sínu kjördæmi, skýrslu um kosninguna, ritaða á eyðublað, er Hagstofan lætur í té.

XIV. KAFLI

Úthlutun uppbótarpingsæta.

124. gr.

Þegar landskjörstjórn hafa borizt skýrslur allar um kosningaúrslit í kjördæmum eftir almennar alþingiskosningar (sbr. 122. gr.), skal hún koma saman til að úthluta allt að 11 uppbótarpingsætum til jöfnunar milli þingflokka, þannig að hver þeirra fái þingsæti í sem fyllstu samræmi við atkvæðatölu sína við kosningarnar. Landskjörstjórn auglýsir með hæfilegum fyrirvara stað og stund, er hún kemur saman í þessu skyni, svo að umboðsmönnum gefist kostur á að vera viðstaddir (sbr. 33. gr.).

125. gr.

Landskjörstjórn tekur til meðferðar og úrskurðar, að öllum skilríkjunum athuguðum, hverjum stjórnmalaflokkum skuli telja frambjóðendur þá og framboðslista, er í kjöri hafa verið við kosningarnar, og hverja utan flokka, einnig hverjir stjórnmalaflokkar hafi náð þingsæti og teljist því þingflokkar, en aðrir flokkar koma ekki til greina við úthlutun uppbótarpingsæta.

Atkvæði, sem fallið hafa á frambjóðendur utan flokka, koma ekki til greina við úthlutun uppbótarpingsæta.

126. gr.

Landskjörstjórn telur nú saman atkvæðatölur hvers þingflokks og fjölda þingmanna þeirra hvers um sig, kosinna í kjördæmum.

Hverjum þingflokki teljast atkvæði á þessa leið:

1. Samanlögð atkvæði greidd frambjóðendum flokksins í kjördæmum, þar sem kosið er óhlutbundnum kosningum.
2. Samanlögð atkvæði greidd framboðslistum flokksins í kjördæmum, þar sem kosið er hlutbundnum kosningum.
3. Samanlögð atkvæði greidd landslista flokksins.

127. gr.

Til þess að finna, hvernig uppbótarpingsætum ber að skipta milli þingflokka, skal fara þannig að: Fyrst skal finna meðaltal atkvæða á hvern kjördæmiskjörinn þingmann þess þingflokks, er fæst hefur atkvæði á hvern þingmann, og er það hlutfallstala kosningarinnar. Síðan skal skrifa atkvæðatölur hinna annarra þingflokka, hverja aftur undan annarri í sömu línu, og deila í þær hverja um sig tölu þingmanna hlutaðeigandi flokks, kosinna í kjördæmum, fyrst að viðbættum 1, síðan 2, þá 3 o. s. frv., unz síðustu útkomur geta á þennan hátt ekki orðið jafnari hlutfallstölunni. Útkomurnar skal skrifa í röð niður undan atkvæðatölunum. Uppbótarpingsætum skal úthluta til þingflokka eftir tölum þessum þannig, að fyrsta uppbótarpingsætið fellur til þess þingflokks, sem hæsta á útkomuna, annað til þess, sem á hana næsthæsta, og síðan áfram eftir hæð talnanna, unz eitt uppbótarpingsæti hefur fallið á hverja þeirra, nema 11 uppbótarpingsætum hafi verið úthlutað áður. Þó skal því aðeins úthluta uppbótarpingsæti á tölu lægri en hlutfallstalan, að enginn annar þingflokkur hefði fengið hærri atkvæðatölu á hvern þingmann, ef hann hefði bætt við sig því þingsæti.

Verði útkomur tveggja eða fleiri flokka jafnar áður en lokið er úthlutun uppbótarpingsæta, og eigi báðir eða allir tilkall til uppbótarpingsætis, skal varpa hlutkesti um, hverjum flokknunum skuli úthluta uppbótarpingsæti, og haga hlutkestinu á þann hátt, sem fyrir er mælt í 119. gr.

128. gr.

Til þess að finna, hverjir frambjóðendur þingflokks hafa náð uppbótarpingsæti, skal fara þannig að: Fyrst skal nema af landslista flokksins alla þá frambjóðendur, sem náð hafa kosningu í kjördæmum. Þá frambjóðendur, sem kunna að hafa náð kosningu sem varaþingmenn, skal þó eigi nema af listanum að svo stöddu. Því næst skal skrá við nöfn frambjóðendanna persónuleg atkvæði þeirra hvers um sig í kjördæmum. Þó skulu frambjóðanda, kosnum hlutbundinni

kosningu, eigi talin fleiri atkvæði en sæti því, er hann skipaði á framboðslistanum, ber samkv. 115. gr. Ef eftir eru á listanum tveir eða fleiri, sem í kjöri hafa verið í sama kjördæmi, skal nema þá alla burt, nema þann einn fyrir hvert kjördæmi, sem hæsta hefur atkvæðatölu. Því næst skal raða þeim frambjóðendum, sem eftir eru á listanum, þannig, að sá, sem hæsta atkvæðatölu hefur, verði efstur, sá, sem að honum frágengnum hefur atkvæðatölu, er nemur hæstri hundradstölu gildra kjörseðla í kjördæmi sínu, næstefstur, o. s. frv. á víxl.

Hafi þingflokkur notað sér heimild 30. gr. til ihlutunar um röð frambjóðenda á landslista, skal á sama hátt og áður segir nema af skrá flokksins alla þá, sem ekki koma til greina við úthlutun uppbótarpingsæta. Þeir, sem þá eru eftir á skránni, skipast í þriðja hvert sæti landslistans í þeirri röð, sem þeir nú eru, þannig að efsti frambjóðandi á skránni verður þriðji á landslistanum, annar frambjóðandi hinn sjötti o. s. frv., hafi hann eigi áður hlotið sæti á honum samkvæmt reglum 1. málsg. þessarar gr. Að öðru leyti skipast sæti landslistans samkvæmt reglum 1. málsg. Ef þingflokkur hefur ekki haft landslista í kjöri, en á þó tilkall til uppbótarsæta, skal landskjörstjórn gera þeim flokki uppbótarsætalista, er sé skipaður öllum frambjóðendum flokksins í kjördæmum, þó ekki fleiri frambjóðendum fyrir neitt kjördæmi en þar átti að kjósa þingmenn og varaþingmenn. Hafi fleiri verið í kjöri af hálfu þess flokks í kjördæmi en þar átti að kjósa þingmenn, tekur sá eða þeir frambjóðenda sæti á uppbótarsætalanum, sem hefur hæsta eða hærri atkvæðatölu í kjördæminu. Því næst nemur landskjörstjórn þá frambjóðendur af listanum, sem hafa náð kosningu í kjördæmi, og skipar þeim, sem þá eru eftir, í röð á listanum samkv. reglum 1. málsg. þessarar gr. Ef frambjóðendur hafa jöfn atkvæði við niðurskipun á lista eða til uppbótarpingsætis, ræður hlutkesti milli þeirra eftir reglum 119. gr.

Skorti nú á, að eftir séu á lista þingflokks tvöfalt fleiri nöfn en listanum hafa hlotnast uppbótarpingsæti, nefnir hlutaðeigandi flokksstjórn til menn, sem koma neðst á listann,

eftir því sem til þarf til viðbótar á listann, og skal veita henni hæfilegan frest til þess.

Þeir, sem nú standa efstir á landslista hvers þingflokks, hafa náð kosningu sem landskjörnir þingmenn, svo margir af hverjum landslista sem hlutaðeigandi þingflokki hafa hlotnast uppþótarsæti.

129. gr.

Þingflokkur, sem hlotið hefur uppþótarsæti, hefur rétt til jafnmargra varaþingmanna og hann hefur hlotið uppþótarsæti.

Varasætum er úthlutað á sama hátt sem aðalsætunum, þannig að úthlutað er, samkvæmt framangreindum reglum, tvöfalt fleiri sætum til hvers þingflokks en honum ber af uppþótarsætum, og verði þeir, sem umfram eru rétta tölu landskjörinna þingmanna hvers flokks, varamenn þeirra.

130. gr.

Þegar úthlutað hefur verið uppþótarsætum samkvæmt 128. gr., skal landskjörstjórn tafarlaust gefa þeim, sem kosningu hafa náð í uppþótarsæti, svo og varamönnum, kjörbréf sem 1., 2., 3. o. s. frv. landskjörnum þingmönnum eða varaþingmönnum, eftir þeirri röð, sem þeir hafa náð kosningu. Kjörbréfin skulu gerð eftir fyrirmynd, er dómsmálaráðuneytið segir fyrir um.

Landskjörstjórn sendir dómsmálaráðuneytinu tilkynning um úthlutun uppþótarsætanna, og skal birta nöfn hinna landskjörnu þingmanna í B-deild Stjórnartíðindanna.

131. gr.

Landskjörstjórn sendir Hagstofunni skýrslu um atkvæðatölur flokkanna og úthlutun uppþótarsætanna, ritaða á cyðublað, er Hagstofan lætur í té.

132. gr.

Nú er ágreiningur milli umboðsmanna landslista eða stjórnmalaflokks, sem þátt hefur tekið í alþingiskosningum, og landskjörstjórnar um felldan úrskurð, og eiga þá umboðs-

menn rétt á að fá bókaðan ágreining sinn í gerðabók landskjörstjórnar. Landskjörstjórn sendir dómsmálaráðuneytinu eftirrit af gerðabók sinni um landslista og úthlutun uppþótarsæta, svo og skýrslur þær og skilríki frá yfirkjörstjórnun, sem ágreiningur kann að vera um, en dómsmálaráðuneytið leggur það fyrir Alþingi í þingbyrjun með sömu ummerkjum og það tók við því.

133. gr.

Nú hefur Alþingi úrskurðað ógilda kosningu þingmanns, sem kjörbréf hefur fengið í kjördæmi eftir almennar alþingiskosningar, og uppkosning hefur farið fram (sbr. 142. og 143. gr.), og skal þá landskjörstjórn, ef samanlagðar atkvæðatölur þingflokka og þingmannatala þeirra gefa nú ástæðu til slíks, leiðrétta fyrri niðurstöður um úthlutun uppþótarsæta, jafnvel þótt landskjörinn þingmaður missi við það umboð sitt.

Þó að frambjóðandi flokks fjölgi við sig atkvæðum við uppkosningu, miðast uppþót flokksins aldrei við hærri atkvæðatölu en honum var reiknuð eftir aðalkosninguna. Flokkur, sem við aðalkosninguna hefur ekki náð þingsæti í kjördæmi, en nær því við uppkosningu, fær ekki við það rétt til uppþótarsætis.

XV. KAFLI

Kosningum frestað, uppkosningar, aukakosningar og kosningar eftir þingrof.

134. gr.

Nú ferst kosning fyrir í einhverri kjördeild á hinum ákveðna degi sökum óveðurs eða af öðrum óviðráðanlegum orsökum, og kveður þá undirkjörstjórn innan viku til kjörfundar að nýju. Í kaupstöðum og kauptúnum skal birta fundarboðið á sama hátt og venja er þar að birta opinberar auglýsingar, en í sveitum skal senda með það gagnert á hvert heimili.

Farist kosning fyrir af því, að kjörseðlasending kemur eigi til skila, skal undirkjörstjórn tafarlaust tilkynna það yfir-

kjörstjórn, sem endurnýjar sendinguna svo fljótt sem verða má. Undirkjörstjórn kveður síðan til kjörfundar að nýju á þann hátt, sem fyrir er mælt í 1. málsg. þessarar greinar.

Komi atkvæðasending frá kjördeild ekki til skila til yfirkjörstjórnar, en kosning hefur farið fram, lætur yfirkjörstjórn nýja kosning fara fram í kjördeildinni, og fer um hana að öllu leyti á sama hátt og fyrr segir.

135. gr.

Nú deyr frambjóðandi í einmenningskjördæmi eða tvímenningkjördæmi innan viku fyrir kjördag (sbr. 32. gr.) eða uppkosning verður nauðsynleg fyrir það, að kosning er úrskurðuð ógild samkv. 41. gr. stjórnarskrárinnar, sbr. 142. og 143. gr. þessara laga, eða þingmannssæti verður af öðrum ástæðum autt áður en kjörtímabil er á enda, og skal þá dómsmálaráðuneytið með auglýsingu í Lögbirtingablaðinu kveðja til nýrra kosninga og ákveða kjördag, svo fljótt sem því verður við komið, og eigi síðar en innan mánaðar, ef kosningu hefur verið frestað sökum þess, að frambjóðandi hefur látizt, eða ef um uppkosningu er að ræða fyrir það, að kosning hafi verið úrskurðuð ógild.

Kosningu og kjördag skal tilkynna yfirkjörstjórn í tæka tíð, svo að hún geti sent undirkjörstjórnnum lögboðin kjörgögn. Að öðru leyti fer kosning fram samkvæmt fyrirmælum þessara laga.

Aukakosning þingmanns gildir fyrir þann tíma, sem sá átti eftir, er hinn nýkosni kemur í staðinn fyrir.

136. gr.

Nú er þing rofið og boðað til nýrra kosninga, og ákveður konungur þá kjördag, sem skal tilkynna yfirkjörstjórnnum í tæka tíð, svo að þær geti sent undirkjörstjórnnum lögboðin kjörgögn.

Að öðru leyti fara þessar kosningar fram samkvæmt fyrirmælum þessara laga.

XVI. KAFLI

Skil á utankjörfundarkjörgögnum.

137. gr.

Hreppstjórar og skipstjórar skulu tafarlaust eftir kjördag senda bæjarfógeta þeim eða sýslumanni (í Reykjavík lögmanni), sem þeir hafa fengið kjörgögn hjá, öll ónotuð kjörblöð með tilheyrandi umslögum, svo og stofna af notuðum kjörblöðum. Hafi kjörblað eða umslag glatazt, skal þess getið sérstaklega og umslag eða kjörblað, tölusett sömu tölu, sent með. Skal hlutaðeigandi sýslumaður eða bæjarfógeti (í Reykjavík lögmaður) ganga stranglega eftir því, að skil þessara kjörstjóra utan kjörfunda séu svo greinileg, að séð verði með fullri vissu, til hvers hvert einasta kjörblað með tilheyrandi umslagi, sem ekki er skilað aftur, hefur verið notað.

Sýslumenn og bæjarfógetar (í Reykjavík lögmaður) senda síðan dómsmálaráðuneytinu afrit bóka þeirra, sem þeir halda yfir kjörgögnin (sbr. 46. gr.), ásamt skilagrein yfir notuð kjörgögn og skýrslu um það, sem ónotað er. Skulu sýslumenn og bæjarfógetar (í Reykjavík lögmaður) varðveita hin ónotuðu kjörgögn til notkunar við uppkosningar og aukakosningar, er fyrir kunna að koma. En fyrir hverjar almennar kosningar skulu þeir senda dómsmálaráðuneytinu eftirstöðvar kjörgagna og gera grein fyrir því, sem notað hefur verið, ef nokkuð er. Dómsmálaráðuneytið skal ganga stranglega eftir glöggum skilum af hendi bæjarfógeta og sýslumanna (í Reykjavík lögmanns).

138. gr.

Yfirkjörstjórnir skulu þegar að lokinni atkvæðatalningu taka alla utankjörfundarseðla aðra en þá, sem ágreiningur kann að vera um og teknir hafa verið frá samkvæmt ákvæðum 113. greinar, búa um þá í sterku umslagi eða umbúðapappír, innsigla bréfið eða böggulinn vandlega og senda til sýslumanns þess eða bæjarfógeta, sem úthlutaði utankjörstaðagögnum í kjördæminu (í Reykjavík lögmanns). Geta

skal þess með greinilegri áritun, að í bréfinu eða bögglinum séu notaðir utankjörfundarseðlar og frá hvaða kosningu.

Sýslumenn og bæjarfógetar (í Reykjavík lögmaður) skulu geyma þessi bréf og böggla óopnaða í tvö ár, og hafi kjörseðlanna þá ekki verið krafizt af rannsóknardómara í sakamáli út af grun um atkvæðafölsun, skal brenna þá í óhreyfðum umbúðum.

XVII. KAFLI

Óleyfilegur kosningaróður og kosningaspjöll.

139. gr.

Það er óleyfilegur kosningaróður eða kosningaspjöll:

1. Að safna undirskriftum undir áskoranir um framboð til þingmennsku eða loforð um kjörfylgi, svo og að undirskrifa slíkar áskoranir, fram yfir það, sem tekið er fram um meðmælendur með frambjóðendum og framboðslistum í 27. gr. og um yfirlýsingu um fylgi við nýja stjórnmalaflokka í 28. gr. Þó er stjórnmalafélagi, sem gert hefur ályktun um áskorun um framboð til þingmennsku innan héraðs, heimilt að koma ályktuninni á framfæri.
2. Að bera á mann fé eða friðindi til að hafa áhrif á, hvort hann greiðir atkvæði eða hvernig hann greiðir atkvæði, að svipta mann eða ógna manni með sviptingu atvinnu eða hlunninda í sama skyni, að heita á mann fé eða friðindum, ef kosning fari svo eða svo, að torvela hjúi sínu eða öðrum, sem menn hafa yfir að segja, sókn á kjörfund eða til utankjörfundarkjörstaðar, svo og að beita þvingunarráðstöfunum í sambandi við kosningar.
3. Að reyna að hafa áhrif á atkvæðagreiðslu, hvort heldur er með ræðuhöldum, prentuðum eða skrifuðum ávörpum eða auglýsingum á sjálfum kjörstaðnum, þ. e. í kjörfundarstofu, kjörklefa eða annars staðar í eða á þeim húsakynnum, þar sem kosning fer fram, svo og í næsta nágrenni.
4. Að gefa ónákvæmar eða villandi upplýsingar um sig eða

aðra, svo sem um nafn, aldur, búsetu í landinu, heimilisfang eða annað, sem leiðir eða leitt getur til þess, að maður verði settur á kjörskrá, sem ekki á rétt á að vera þar, eða maður ekki settur á kjörskrá eða tekinn út af kjörskrá, sem á rétt á að vera þar, eða maður verði látinn greiða atkvæði í stað annars manns, er stendur á kjörskrá, eða fyrr en manni ber samkv. kjörskránni.

Hér undir heyrir sérstaklega, ef maður telur sig til málamynda heimilisfastan í kjördæmi, aðeins til þess að verða settur þar á kjörskrá.

5. Að gefa út villandi kosningaleiðbeiningar.
6. Að rangfæra atkvæðagreiðslu, hvort heldur er með því að eyðileggja eða breyta atkvæði, sem greitt hefur verið, eða á annan hátt.

XVIII. KAFLI

Kosningakærur.

140. gr.

Nú kærir einhver kjósandi, að þingmann þann, er kosningu hlaut, skorti einhver kjörgengisskilyrði, eða að þingmaður eða framboðslisti hafi verið ólöglega framboðinn eða kosinn, svo að ógilda beri kosninguna, og skal hann þá innan 4 vikna frá því að kosningaúrslit voru auglýst, en þó áður en næsta Alþingi kemur saman, senda dómsmálaráðuneytinu kæru í tveimur samritum. Dómsmálaráðuneytið sendir þegar í stað frambjóðandanum, sem kæran varðar, eða ef um framboðslista er að ræða, umboðsmönnum listans, annað samritið, en hitt skal lagt fyrir Alþingi þegar í þingbyrjun.

141. gr.

Kærum út af brotum á lögum þessum, að svo miklu leyti sem þau heyra ekki undir úrskurð hreppsnefnda og bæjarstjórna, kjörstjórna eða Alþingis, skal beina til hlutaðeigandi dómara, og fer um málareksturinn að hætti almennra lögreglumála, með þeirri undantekningu, er getur í 24. gr., nema um brot sé að ræða á hinum almennu hegningarlögum.

Enginn kjósandi, sem greitt hefur atkvæði við kosningar til Alþingis, skal skyldur að skýra frá því fyrir rétti í nokkru máli, hvernig hann hefur greitt atkvæði.

XIX. KAFLI

Úrskurður Alþingis um gildi kosninga.

142. gr.

Ef Alþingi berst kæra um, að nýkosinn þingmann skorti skilyrði fyrir kjörgengi eða sé á annan hátt ólöglega framboðinn eða kosinn, rannsakar það kærana og fellir úrskurð um hana jafnframt því sem það rannsakar kjörbréf hvers nýkosins þingmanns ásamt gögnum þeim, er Alþingi berast frá yfirkjörstjórn viðvíkjandi kosningu hans, og úrskurðar um gildi kosningarinnar á þann hátt, sem nánar er fyrir mælt í þingskópum.

Ef þingmaður er ekki kjörgengur, úrskurðar Alþingi kosningu hans ógilda.

Ef þeir gallar eru á framboði eða kosningu þingmanns, sem ætla má, að hafi haft áhrif á úrslit kosningarinnar, úrskurðar Alþingi kosningu hans ógilda, og einnig án þess, ef þingmaðurinn sjálfur, umboðsmenn hans eða meðmælendur hafa vísvitandi átt sök á misfellunum, enda séu þær verulegar. Þegar um lista er að ræða, fer um alla þingmenn, kosna af listanum, eins og annars um einstakan þingmann, ef misfellurnar varða listann í heild.

Ef þingmaður hefur verið í kjöri í tveimur kjördæmum, eða á tveimur listum, eða fyrir fleiri stjórn málaflökka en einn eða fyrir stjórn málaflökk og jafnframt utan flokka við hinar sömu alþingiskosningar, úrskurðar Alþingi kosningu hans ógilda.

Eigi varðar það ógildingu kosningar, þó gilt hafi verið metið atkvæði kjósenda utan kjörfundar, sem síðar hefur verið upplýst um, að hafi verið staddur á kjörstað á kjördegi (sbr. 96. og 100. gr.).

143. gr.

Nú hefur Alþingi úrskurðað kosningu þingmanns ógilda, og skal þá uppkosning fara fram, svo og ef þingmaður missir kjörgengi, nema þeir eigi tilkall til varamanns.

Ef kosning heils lista í kjördæmi, þar sem kosið er hlutbundnum kosningum, er úrskurðuð ógild, skal öll kosningin þar endurtekin.

XX. KAFLI

Hvernig varamenn taka þingsæti.

144. gr.

Varamenn þingmanna í kjördæmi, þar sem kosið er hlutbundnum kosningum, taka þingsæti eftir þeirri röð, sem þeir eru kosnir, þegar þingmenn þess lista, sem þeir eru kosnir á, falla frá eða forfallast, og án tillits til þess, hver þingmaður listans það er. Varamenn landskjörinna þingmanna taka þingsæti eftir hliðstæðri reglu.

Ef þingmaður í kjördæmi, þar sem kosið er hlutbundnum kosningum, eða landskjörinn þingmaður deyr, segir af sér þingmennsku eða missir kjörgengi, tekur varamaður sæti sem þingmaður út kjörtímabilið.

Ef þingmaður í kjördæmi, þar sem kosið er hlutbundnum kosningum, eða landskjörinn þingmaður forfallast sökum veikinda eða annars, á hann rétt á að láta varamann taka sæti sitt á meðan, en tilkynna skal hann forseta þeirrar deildar, er hann á sæti í, eða forseta sameinaðs Alþingis, ef Alþingi hefur ekki skipt sér í deildir, í hverju forföllin eru fólgin og hversu lengi þau muni vara. Ef varamaður tekur þingsæti í forföllum þingmanns, skal hann ekki sitja skemur en 2 vikur, nema Alþingi hafi verið rofið eða því slitið eða frestað áður.

Varamenn taka sæti í þeim nefndum innan Alþingis, er sá þingmaður sat í, er þeir taka sæti hans.

XXI. KAFLI

Kostnaður.

145. gr.

Um greiðslu kostnaðar vegna framkvæmda á lögum þessum fer sem hér segir:

1. Ríkissjóður greiðir framlagðan nauðsynlegan kostnað við störf landskjörstjórnar og fyrir kjörgögn þau og áhöld, er dómsmálaráðuneytið eða landskjörstjórn lætur í té samkvæmt lögum þessum, svo og fyrir húsnæði til afnota fyrir landskjörstjórn.
2. Sýslusjóðir eða bæjarsjóðir greiða framlagðan nauðsynlegan kostnað við störf yfirkjörstjórna og fyrir kjörgögn þau og áhöld, er yfirkjörstjórnir láta í té samkvæmt lögum þessum, svo og fyrir húsnæði, þar sem talning atkvæða fer fram.
3. Hreppssjóðir eða bæjarsjóðir greiða framlagðan nauðsynlegan kostnað við störf undirkjörstjórna og fyrir kjörgögn þau og áhöld, er undirkjörstjórnir láta í té samkvæmt lögum þessum, fyrir húsnæði til kjörfunda, svo og fyrir viðhald og endurnýjun atkvæðakassa með tilheyrandi pokum.

XXII. KAFLI

Refsiákvæði.

146. gr.

Það varðar sektum frá 50—1000 kr., ef ekki liggur þyngri refsing við eftir öðrum ákvæðum þessara laga eða eftir öðrum lögum, ef hreppsnefnd, sýslunefnd, bæjarstjórn, kjörstjórn, utankjörfundarkjörstjóri eða embættismaður haga fyrirskipaðri framkvæmd laga þessara visvitandi á ólöglegan hátt eða vanrækja hana.

Refsingunni má beita við hvern einstakan í hreppsnefnd, sýslunefnd, bæjarstjórn eða kjörstjórn.

147. gr.

Það varðar sektum frá 20—200 kr.:

1. Ef maður býður sig fram til þingmennsku, vitandi að hann er ekki kjörgengur.
2. Ef maður býður sig fram í fleiri kjördæmum en einu, eða á fleiri listum en einum, eða fyrir fleiri en einn stjórnmalaflokk eða fyrir stjórnmalaflokk og jafnframt sem utanflokkamaður.
3. Ef maður safnar undirskriftum um áskoranir um framboð til þingmennsku eða loforð um kjörfylgi fram yfir það, sem heimilað er í lögum þessum. Sömu refsingu sætir sá, sem undirskrifar slíkar áskoranir eða loforð, vitandi að lögleyfðri hámarkstölu er náð.
4. Ef kjósandi ónýtir af ásettu ráði atkvæðaseðil sinn við kosningu á kjörfundi eða við kosningu hjá utankjörfundarkjörstjóra (sbr. 72. og 95. gr.).
5. Ef kjósandi sýnir af ásettu ráði, hvernig hann kys eða hefur kosið (sbr. þó 92. gr.).
6. Ef maður njósnar um, hvernig kjósandi kys eða hefur kosið.
7. Ef kjósandi gerir sér upp sjónleysi eða önnur forföll til þess að fá aðstoð við kosningu.
8. Ef maður aðstoðar kjósanda við atkvæðagreiðslu utan kjörfundar, eða ef kjósandi þiggur slíka aðstoð.
9. Ef kjósandi, sem greitt hefur atkvæði utan kjörfundar og komið atkvæðinu til undirkjörstjórnar, er staddur innan þess kaupstaðar, þar sem atkvæðagreiðslan fer fram, eða í sveitum innan kjördeildarinnar og á þeim tíma, sem atkvæðagreiðslan fer fram, vanrækir að tilkynna undirkjörstjórn nærveru sína (sbr. 96. gr.).
10. Ef maður vanrækir af ásettu ráði að koma til skila atkvæðabréfi, sem honum hefur verið trúað fyrir, eða tefur visvitandi fyrir sendingu atkvæða og kjörgagna.
11. Ef maður sendir frá sér tvo eða fleiri kjörseðla með atkvæðum greiddum utan kjörfundar við hinar sömu alþingiskosningar (sbr. þó 66. gr.).
12. Ef maður gefur ónákvæmar eða villandi upplýsingar um sig eða aðra á þann hátt, sem greint er í 139. gr. 4.

- tölulið, ef ekki liggur þyngri refsing við eftir öðrum ákvæðum þessara laga eða eftir öðrum lögum.
13. Ef maður gefur út villandi kosningaleiðbeiningar.

148. gr.

Það varðar 100—1000 króna sekt, nema þyngri refsing liggji við eftir öðrum lögum:

1. Ef kjörstjórnarmaður eða utankjörfundarkjörstjóri njósna um, hvernig kjósandi kys eða hefur kosið, eða gefur vísitandi villandi kosningaleiðbeiningar.
2. Ef kjörstjórnarmaður segir frá, hvernig kjósandi, sem hann hefur aðstoðað, hefur greitt atkvæði.
3. Ef kjörstjórnarmaður, utankjörfundarkjörstjóri, póstur eða sá, sem tekið hefur að sér flutning kjörgagna samkvæmt 57. gr. eða atkvæðakassa samkvæmt 104. gr., tefur fyrir, að það komist til skila.
4. Ef maður torveldar hjúi sínu eða öðrum, sem hann á yfir að segja, sókn á kjörfund eða atkvæðagreiðslu utan kjörfundar.
5. Ef maður greiðir atkvæði á tveim stöðum við hinar sömu alþingiskosningar.

149. gr.

Það varðar 50—1000 króna sekt og missi kosningarréttar í 5 ár og fyrir fullt og allt við ítrekuð brot:

1. Ef maður ber fé eða friðindi á mann eða heitir manni fé eða friðindum til að hafa áhrif á, hvort hann greiðir atkvæði eða hvernig hann greiðir atkvæði, eða ef maður sviptir mann eða ógnar manni með sviptingu atvinnu eða hlunninda í sama skyni.
2. Ef maður tekur fé eða friðindi fyrir að greiða atkvæði, láta vera að greiða atkvæði eða að greiða atkvæði á ákveðinn hátt.

150. gr.

Það varðar betrunarhúsvinnu eða fangelsi og missi kosningarréttar:

1. Ef maður beitir þvingunarráðstöfunum eða ofbeldi eða hótunum um ofbeldi til að raska kosningafrelsi manns,

- annaðhvort á þann hátt að meina honum að greiða atkvæði eða að neyða hann til að greiða atkvæði á annan veg en hann vill.
2. Ef maður vísitandi rangfærir atkvæðagreiðslu, annaðhvort á þann hátt að glata atkvæði, breyta atkvæði, skemma eða glata atkvæðasendingu, búa til kjörseðla, er líkjast mjög þeim, sem notaðir eru við kosningu, og hagnýtir þá sjálfur eða lætur þá frá sér til þess að aðrir geti hagnýtt þá, rugla úrslit talningar atkvæða eða á annan hátt.

151. gr.

Sektir allar samkvæmt lögum þessum renna í rikissjóð.

XXIII. KAFLI

Hvenær lögin öðlast gildi.

152. gr.

Lög þessi öðlast gildi samtímis stjórnarskrárbreytingu þeirri, sem samþykkt er af Alþingi vorið 1942, og falla þá jafnframt úr gildi:

1. Lög nr. 18 1934, um kosningar til Alþingis.
 2. Lög nr. 8 1937, um breyting á lögum nr. 18 1934, um kosningar til Alþingis.
 3. Lög nr. 15 1938, um breyting á lögum nr. 18 1934, um kosningar til Alþingis,
- svo og öll önnur ákvæði í lögum, er í bága kunna að koma við þessi lög.

Lög um þingsköp Alþingis.

(Nr. 115 19. nóv. 1936, sbr. l. nr. 56 11. júní 1938
og l. nr. 8 13. febr. 1943.)

I. Þingskipun.

1. gr.

Þingsetning. Þegar Alþingi kemur saman við þingsetningu, skal elzti þingmaðurinn stjórna umræðunum, þangað til forseti sameinaðs þings er kosinn, og standa fyrir kosningu hans.

Prófun kjörbréfa og kjörgengis og ályktun um það. Til þess að prófa kjörbréf og kosningu nýkosinna þingmanna og varamanna, hvort fleiri eru eða færri, og það þótt eigi sé nema einn, ganga þingmenn eftir hlutkesti í 3 jafnar deildir, meðan til vinnst. Fyrsta deild fær annarri deild, önnur deild þriðju deild og þriðja deild fyrstu deild kjörbréf þess eða þeirra þingmanna, sem eru í hverri þeirra fyrir sig. Hver deild rannsakar kjörbréf þau, er hún tekur við, og kosningu þingmanna og kjörgengi, kys sér framsögumann og gerir tillögu til þingsins um, hvort kosning og kjörgengi þingmanns skuli talið gilt. Tillögurnar má bera upp munnlega, án nokkurs fyrirvara, og ræður afl atkvæða um gildi kosninga og kjörgengi, svo og hvort fresta skuli úrskurði þar um (stjkskr. 41. gr.).

Umræður á þingsetningarfundum fara fram eftir fyrirmælum 35. og 37. gr.

2. gr.

Eiður þingmanna. Sérhver nýr þingmaður skal vinna eið eða drengskaparheit að stjórnarskránni undireins og búið er að viðurkenna, að kosning hans sé gild (stjkskr. 42. gr.).

3. gr.

Þá skal kjósa forseta sameinaðs þings, og gengst hann fyrir kosningu tveggja varaforseta, fyrsta og annars, og tveggja skrifara.

Rétt kjörinn forseti er sá, er hefur meira en helming greiddra atkvæða, þeirra er á fundi eru. Verði þeim atkvæðafjöldi eigi náð við fyrstu kosningu, skal kosið af nýju óbundnum kosningum. Fáí þá heldur enginn nógu mörg atkvæði, skal kjósa um þá tvo þingmenn, er flest fengu atkvæði við síðari óbundnu kosninguna; en hafi við þá kosningu fleiri fengið jafnmörg atkvæði, ræður hlutkesti, um hverja tvo skuli kjósa. Ef þeir fá báðir jafnmörg atkvæði við bundnu kosninguna, ræður hlutkesti, hvor þeirra verði forseti.

Sömu reglu skal fylgt við kosningu varaforseta. En við kosningu skrifara ræður atkvæðafjöldi. Hlutbundinni kosningu má beita við kosningu skrifara, ef 9 þingmenn krefjast þess (48. gr.).

4. gr.

Þá skal kjósa nefnd til þess að prófa kjörbréf, er síðar koma fram en svo, að þau verði prófuð eftir 1. gr., svo og til þess að rannsaka kosningar og kjörgengi, er þingið hefur frestað að taka gilt, og kærur yfir kosningum eða kjörgengi, er þegar eru teknar gildar. Í þessa nefnd kys þingið 5 menn, eftir reglum um nefndar-kosningar (17. og 48. gr.).

Ef nefnd þessi lætur uppi skriflega tillögu eða ef hún leggur til, að kosning skuli teljast ógild, skulu tillögur hennar ræddar eftir reglunum um 2. umr. lagafrumvarpa (22. gr.). Ella fer um tillögur hennar eftir því, sem ákveðið er um tillögur kjörbréfadeildanna í 1. gr.

5. gr.

Þingið getur við rannsókn þá, er ræðir um í 1. gr., úrskurðað kosningu ógilda, þótt eigi hafi hún kærð verið, og einnig frestað að taka kosningu gilda, til þess að fá skýrslur. Svo er og um kosningu þingmanns,

Kosning forseta sameinaðs þings og skrifara.

Kjörbréfa-nefnd.

Hvenær kosningakæra verði til greina

tekin og er eigi er kominn, eða kjörbréf hans, þá er þing er þingið sett.

þingið
geti
ónýtt
kosningu.

Sama er um kjörgengi.

Að öðru leyti tekur þingið eigi upp hjá sjálfu sér að rannsaka kosningar eða kjörgengi, en gerir það því aðeins, að kært sé yfir þeim.

Réttindi
þing-
manns
áður en
kosning
hans og
kjör-
gengi er
tekið
gilt.

Kæru yfir kosningu þingmanns eða kjörgengi skal því aðeins taka til greina, að hún sé komin til Alþingis í byrjun þings næst á eftir kosningu, eða áður en kosning þingmanns er tekin gild á Alþingi.

Við prófun kosninga og kjörgengis hefur sérhver þingmaður fullan þingmannsrétt. En fresti þingið úrskurði um það, þá tekur hann engan þátt í störfum þingsins, unz það mál er útkljáð og kosning hans og kjörgengi viðurkennt.

6. gr.

Kosning
til efri
deildar.

Eftir kosningar þær, sem um ræðir í 3. og 4. gr., skal velja til efri deildar þá tölu þingmanna, er þar skulu eiga sæti. Skal hverjum þingflokki skylt að tilnefna á lista þá tölu þingmanna sinna, er honum ber í hlutfalli við atkvæðamagn hans í sameinuðu þingi. Ef tveir eða fleiri þingflokkar hafa með sér bandalag um kjör til efri deildar, eða þingflokkur (eða flokkar) og menn utan flokka, skal talan á listanum miðuð við samanlagt atkvæðamagn bandalagsins.

Ef atkvæðamagn tveggja eða fleiri kjöraðila er jafnt við kosningu síðasta manns til efri deildar, skal hvor (hver) þeirra tilnefna mann í vafasætið, en hlutkesti ráða úrslitum.

Nú skýtur einhver kjöraðili sér undan skyldu um tilnefningu til efri deildar, og tilnefnir forseti þá þingmann eða þingmenn úr þeim flokki eða bandalagi, í réttu hlutfalli við atkvæðamagn. Ef þá er vafi um eitt sæti, skal hlutkesti ráða. Forseti tilkynnir síðan, hverjir þingmenn þannig hafa verið tilnefndir, og teljast þeir rétt kjörnir eða skipaðir til efri deildar (stjkskr. 27. gr.).

7. gr.

Síðan setjast þingdeildirnar niður, efri og neðri. Í hvorri deild gengst elzti þingmaðurinn fyrir kosningu forseta deildarinnar, en forseti síðan fyrir kosningu tveggja varaforseta, fyrsta og annars, og tveggja skrifara. Um þessar kosningar fer eftir ákvæðum 3. gr. um sams konar kosningu í sameinuðu þingi.

Forseta-
kosning
og skrif-
ara í
deildun-
um.

Þegar þessum kosningum er lokið, skal hluta um sæti þingmanna, annarra en forseta og skrifara, nema þingflokkar hafi komið sér saman um að skipa sér í sæti eftir flokkum.

Sæta-
skipun.

8. gr.

Kosning forseta, varaforseta og skrifara, bæði í sameinuðu þingi og báðum deildum, er fyrir allt það þing. Svo er og um nefndarkosningu þá, er talað er um í 4. gr. En kosning til efri deildar er fyrir allt kjörtímabilið.

Hve
lengi
kosning-
ar eftir
2.—3. og
6.—7. gr.
gildi, o.fl.
Niður-
lagning
embætt-
isstarfs
og frá-
vikning.

Þó er hverjum embættismanni þingsins heimilt að leggja niður starf sitt, ef meiri hluti leyfir, í þingdeild eða sameinuðu þingi; svo getur og þingdeild eða sameinað Alþingi vikið hverjum embættismanni sinum frá, en þó þarf til þess samatkvæði $\frac{2}{3}$ þingmanna eða deildarmanna.

9. gr.

Nú losnar sæti efrideildarþingmanns og annar maður er kosinn í hans stað, og tilnefnir þá þingflokkur sá, er skipa á sætið eftir reglu 6. gr., einn mann úr sínum flokki til efri deildar.

Sæti efri-
deildar-
þing-
manns
losnar.

10. gr.

Aldursforseti, bæði í sameinuðu þingi (1. gr.) og í þingdeildunum (7. gr.), hefur, meðan hann skipar forsetasæti, allan sama rétt og skyldur sem forseti.

Réttur og
skylda
aldurs-
forseta.

11. gr.

Forsetar stjórna umræðum og sjá um, að allt fari fram með góðri reglu. Forseti hvorrar deildar tekur við öllum erindum til deildarinnar og annast um afgreiðslu

Verksvið
forseta.

þeirra mála, er frá deildinni eiga að fara. Hann skýrir á fundi frá hverju því, er sent er deildinni eða útbýtt er í henni. Nú vill forseti, hvort heldur deildar eða sameinaðs þings, taka þátt í umræðum frekar en forsetastaða hans krefur, og viki þá á þingmannabekk, en varaforseti tekur forsetasæti á meðan.

Forsetar Alþingis skipa í sameiningu skrifstofustjóra þingsins, og skulu laun hans ákveðin í launalögum. Hann skal aðstoða forseta, er þeir ráða þingskrifara og aðra starfsmenn, og gera tillögur um það. Hann skal standa fyrir öllum reikningum Alþingis og útgáfu og útsendingu Alþingistiðindanna, lesa prófarkir af þeim, ráða útsölumann þeirra og annast geymslu á þeim og skjalfasafni Alþingis og bókasafni, hafa umsjón með alþingishúsinu, munum þess og alþingisgarðinum, jafnt milli þinga sem um sjálfan þingtímann, og sjá um, að allt sé í lagi í þinghúsinu, þegar þing kemur saman (við þingsetningu). Í öllum þessum störfum sínum skal skrifstofustjóri háður eftirliti forsetanna, og skulu þeir semja og setja erindisbréf handa honum og öðrum starfsmönnum þingsins.

12. gr.
Í forföllum forseta ganga varaforsetar að öllu leyti í þeirra stað.

13. gr.
Nú er hvorki forseti né varaforseti búsettur í Reykjavík eða þar í nánd, og skal þá í þinglok kjósa þingmann, sem á heima í Reykjavík eða í nánd við hana, til þess að annast störf forseta milli þinga. Kosning sú fer fram á sama hátt og áður er ákveðið um forsetakosningu.

14. gr.
Skrifararnir halda gerðabók, undir umsjón forsetans, og geta í henni mála þeirra, er rædd eru á fundum, og úrslita þeirra.
Í byrjun fundar skal gerðabók frá síðasta fundi sam-

Dáttaka
forseta í
umræðum.

Verksvið
skrifstofustjóra.

Erindisbréf
starfsmanna
Alþingis.

Réttur og
skylda
varaforseta.

Milliþingaforseti.

Verksvið
skrifara.

Gerðabók.

þykkt og undirskrifuð af forseta og öðrum skrifaranum. Þingmenn skulu eiga kost á að kynna sér gerðabókina í skrifstofunni, að minnsta kosti tveim tímum áður en næsti fundur byrjar.

Skrifararnir telja saman atkvæði við atkvæðagreiðslur og kosningar. Sömuleiðis sjá þeir með forseta um, að ályktanir séu skrásettar, og ritar forsetinn og annar skrifarinn undir þær. Störfum skipta skrifarar milli sín eftir samkomulagi við forseta.

15. gr.

Ákvæði 12. og 14. gr. eiga jafnt við um forseta, varaforseta og skrifara í sameinuðu þingi sem í deildunum.

Embættismenn
sameinaðs
þings.

II. Nefndir.

16. gr.

Á 2. fundi sameinaðs Alþingis skulu kosnar þessar fastanefndir:

- 1) fjárveitinganefnd, skipuð 9 mönnum;
- 2) utanríkismálanefnd, skipuð 7 mönnum og 7 til vara;
- 3) [allsherjarnefnd, skipuð 7 mönnum.]¹⁾

Fjárveitinganefnd fjallar um frumvörp til fjárlaga og fjáraukalaga og þingsályktunartillögur, sem til hennar kann að verða vísað og fara fram á útgjöld úr ríkissjóði. [Til utanríkismálanefndar skal vísað utanríkismálum. Utanríkismálanefnd starfar einnig milli þinga, og skal ráðuneytið ávallt bera undir hana utanríkismál, sem fyrir koma milli þinga. Til allsherjarnefndar skal vísað öðrum málum, sem sameinað þing ákveður.]¹⁾

Hvor þingdeild skal og skipa fastanefndir til þess að fjalla um ákveðnar tegundir mála. Til þeirra nefnda má síðar vísa skyldum málum. Tala nefndarmanna skal að öllum jafnaði standa á stöku.

Fastanefndir í
sameinuðu
þingi.

Fastanefndir
deildum.

1) Lög nr. 56 11. júní 1938.

Jafnan skal skipa þessar fastanefndir í deildum, og skal það gert á öðrum þingfundi hvorrar deildar:

- 1) fjárhagsnefnd;
- 2) samgöngumálanefnd;
- 3) landbúnaðarnefnd;
- 4) sjávarútvegsnefnd;
- 5) iðnaðarnefnd;
- 6) [heilbrigðis- og félagsmálanefnd;]¹⁾
- 7) menntamálanefnd;
- 8) allsherjarnefnd.

Skal þingmönnum í hvorri deild skipt í þessar nefndir, og mega ekki vera fleiri en 5 í hverri nefnd.

Hver fastanefnd þingsins kys sér formann og fundaskrifara.

**Vinnu-
nefndir
Alþingis.** Formenn fastanefnda í hvorri deild, forseti og fyrri varaforseti skulu skipa eina nefnd, vinnunefnd, og er forseti formaður hennar. Hún skal skipa fyrir um fundatíma og fundastaði nefndanna og sjá um, að þeir rekist ekki á.

**Manna-
skipti í
nefndum.** Nú þykir nauðsyn til bera, vegna vinnubragða, að hafa mannaskipti í nefndum, lengur eða skemur, og skal vinnunefndin þá hlutast til um, að mannaskiptin komist á, þó svo, að viðkomandi fastanefndir samþykki. Náist ekki samkomulag, má vinnunefnd skjóta ágreiningnum undir úrskurð deildarinnar.

**Sam-
vinnu-
nefndir.** Til fastanefndanna getur hvor þingdeild vísað þeim þingmálum, sem fyrir deildina eru lögð og þörf þykir, að nefnd ihugi, og skal þá að jafnaði vísa hverju máli til sömu fastanefndar í báðum deildum. Það er samvinnunefnd, ef samkynja fastanefndir beggja deilda vinna saman.

**Lausa-
nefndir.** Heimilt er þó hvorri deild að kjósa lausanefndir til að ihuga einstök mál. Hver lausanefnd kys sér formann og ritara.

**Fram-
sögu-
maður
nefndar.** Nefndir kjósa sér framsögumann fyrir hvert mál, sem þær fjalla um. Engum fastanefndarmanni er skylt að

1) Lög nr. 8 13. febr. 1943.

hafa á hendi í senn framsögu í fleiri málum en tveimur.

Vísa má máli til nefndar á hverju stigi þess. Sé það gert áður en umræðu er lokið, þá skal henni frestað.

17. gr.

Rétt kosinn í nefnd við óhlutbundna kosningu — þ. e. við aðra kosningu en hlutfallskosningu — er sá, er hlotið hefur þriðjung greiddra atkvæða, og aðeins hér telst auður seðill greitt atkvæði. Fáist nefnd eigi fullskipuð við itrekaða kosningu á þann hátt, skal kjósa bundnum kosningum um þá, er flest höfðu atkvæði, þannig, að vanti einn mann í nefndina, er kosið um 2, vanti 2, er kosið um 3, þá er flest höfðu atkvæði, o. s. frv. Ræður að öðru leyti hlutkesti (sbr. 48. gr.).

18. gr.

Sá, er flest fær atkvæði í nefnd við óhlutbundna kosningu, kveður nefndina saman í fyrsta sinn og lætur kjósa formann og skrifara. Fáir fleiri jafnmörg atkvæði í nefndina, ræður stafrófsröð. Við hlutfallskosningu kveður sá nefndina saman í fyrsta sinn, er fyrst var kosinn.

Nefndin lætur uppi álit sitt, og skal prenta það og útbýta því meðal þingmanna á fundi. Eigi má taka málið af nýju til umræðu fyrr en að minnsta kosti 2 nóttum síðar en nefndarálitinu var útbýtt, ef um lagafrumvarp er að ræða, en 1 nóttu síðar, ef um er að ræða þingsályktunartillögur.

III. Þingmál.

19. gr.

Lagafrumvörp skulu vera samin með lagasniði, og skal prenta þau og útbýta þeim meðal þingmanna á fundi. Hverju frumvarpi skal fylgja stutt greinargerð fyrir tilgangi þess yfirlétt og skýring á höfuðakvæðum. Eigi

**Hvenær
frumvörp
megi
taka til
meðferð-
ar o. fl.
1¹**

**Ding-
manna-
frum-
vörp,
sem er
útbýtt 4
vikum
eftir
þingsetn-
ingu.** má taka frumvarp til umræðu fyrr en liðnar eru að minnsta kosti 2 nætur frá því, er því var útbýtt. Þau lagafrumvörp, er borin eru upp af þingmanna hálfu og útbýtt er fjórum vikum eftir þingsetningu, verða því aðeins tekin til meðferðar í deildinni, að meiri hluti þingmanna í þeirri deild, sem frumvarpið er borið fram í, samþykki það. Þessa samþykkis skal leitað, þá er málið kemur til fyrstu umræðu, og má flutningsmaður einn áður taka til máls og skýra frá þýðingu frumvarpsins. Neiti deildin um samþykkið, er frumvarpið fallið.

**Undan-
teknin-
g-
ar ákvæði.** Eigi þarf þó að leita þessa samþykkis, þegar um er að ræða frumvarp til laga um breyting á stjórnarskránni eða um breyting á þingsköpum Alþingis, og ekki heldur um frumvörp, sem nefnd flytur óskipt eða flutt eru að beiðni einhvers ráðherra.

20. gr.

**Frum-
vörp
skulu
rædd
þrisvar.** Ekki er lagafrumvarp samþykkt til fullnaðar, fyrr en það hefur verið rætt þrisvar sinnum í hvorri þingdeild, eða þrisvar sinnum í sameinuðu þingi, þegar um er að ræða frumvarp til fjárlaga og fjárákvalaga (stj. skr. 39. og 40. gr.).

21. gr.

**1. um-
ræða.** Við fyrstu umræðu skal ræða frumvarpið í heild sinni. Þá er þeirri umræðu er lokið, er leitað atkvæða um, hvort það eigi að ganga til annarrar umræðu.

22. gr.

**2. um-
ræða.** Önnur umræða fer eigi fram fyrr en tveim nóttum eftir fyrstu umræðu, og skal þá ræða greinar frumvarpsins, hverja fyrir sig, og breytingartillögur við þær. Ræða má frumvarpið í köflum, eftir nánari ákvæðum forseta. Þegar búið er að ræða hvern kafla, skulu atkvæði greidd um hverja grein í honum, með breytingartillögum, er við eiga. Að síðustu skal greiða atkvæði um það, hvort frumvarpið, þannig lagað, eigi að ganga til þriðju umræðu.

23. gr.

Þriðja umræða má eigi fram fara fyrr en tveim nóttum eftir aðra umræðu. Þá skal ræða breytingartillögur og greinar, er þær eiga við, svo og frumvarpið allt í heild. Þá er umræðum er lokið, skal leita atkvæða um breytingartillögurnar og síðan um frumvarpið í heild sinni, eins og það þá er orðið.

**3. um-
ræða.
Breyt-
ingar-
tillögur.**

24. gr.

Þá er frumvarp hefur þannig verið samþykkt við þriðja umræður í deild, sendir forseti hennar það forseta hinnar deildarinnar, með tilmælum um, að hann leggi það fyrir þá deild (stj. skr. 40. gr.), og sætir það síðan sömu meðferð þar sem í deild þeirri, er það kom frá.

**Frum-
varp
sendist
hinni
deildinni
og síðan
ráðherra.**

Ef frumvarpið er samþykkt óbreytt í þessari deild, sendir forseti hennar ráðherra það.

25. gr.

Ef deildin breytir aftur á móti frumvarpinu í smáu eða stóru, sendir forseti hennar það til baka forseta hinnar deildarinnar (stj. skr. 40. gr.). Hafi nefnd fjallað um það þar, sendir forseti henni það þegar. Hún lætur uppi álit sitt um það, og skal það prentað og því útbýtt. Þá er liðnar eru að minnsta kosti tvær nætur frá því, er frumvarpinu, eins og það kom frá hinni deildinni, var útbýtt meðal þingmanna á fundi, eða ef um nefndarálit um það er að ræða, þá frá því, er því var útbýtt, skal frumvarpið tekið til umræðu í deildinni á sama hátt og áður við þriðju umræðu (23. gr.).

**Frum-
varp
endur-
sent
deild.
Meðferð
á því.**

Ef deildin samþykkir frumvarpið óbreytt eins og það kom frá hinni deildinni, sendir forseti ráðherra það. En sé því breytt, sendir forseti það, eins og það þá er orðið, hinni deildinni (stj. skr. 40. gr.), og skal þar enn fara með það eftir ákvæðum 23. gr. Fallist deildin á frumvarpið óbreytt, sendir forseti ráðherra það. Nú breytir deildin því, og sendir þá forseti það forseta

**Frum-
varp fer
í samein-
að þing.**

sameinaðs þings og mælist til, að það verði lagt fyrir sameinað þing.

26. gr.

Frumvarpinu, í þeirri mynd, sem það hafði síðast fengið, er nú útbýtt meðal allra þingmanna og skal lagt fyrir sameinað Alþingi til einnar umræðu, minnst 2 nóttum síðar. Við umræðurnar skal fara eftir því, sem fyrir er mælt í 23. gr., og er þeim lýkur, skal greiða atkvæði um breytingartillögurnar og síðan um frumvarpið í heild sinni.

Þá er Alþingi, sem nú segir, skipar eina málstofu, þarf, til þess að gerð verði fullnaðarályktun um mál, meira en helmingur þingmanna úr hvorri deild að vera á fundi og eiga þátt í atkvæðagreiðslu. Þingmaður, sem er á fundi, en greiðir ekki atkvæði við nafnakall, án lögmætra ástæðna, telst taka þátt í atkvæðagreiðslunni. Ræður þá afl atkvæða um einstök málsatriði. En til þess að lagafrumvarp, að undanskildum frumvörpum til fjárlaga og fjárukaalaga, verði samþykkt í heild sinni, verða aftur á móti að minnsta kosti tveir þriðjungar atkvæða, sem greidd eru, að vera með frumvarpinu (stjkskr. 40. gr.).

Ef frumvarp er samþykkt í sameinuðu þingi, sendir forseti það ráðherra. Ella fellur það niður.

27. gr.

Lagafrumvarp, er felur í sér tillögu um breytingu á stjórnarskránni eða viðauka við hana, skal í fyrirsögninni nefnt frumvarp til stjórnarskipunaralaga. Hafi það eigi þá fyrirsögn, visar forseti því frá.

Breytingartillögu, sem felur í sér tillögu um breytingu á stjórnarskránni eða viðauka við hana, má aðeins gera við frumvarp til stjórnarskipunaralaga. Sé hún gerð við annað frumvarp, visar forseti henni frá.

28. gr.

Lagafrumvarp, er önnur hvor deildin hefur fellt, má eigi bera upp aftur á sama þingi.

Frumvarp í sameinuðu þingi.

Lagafrumvörp þurfa $\frac{2}{3}$ atkvæða, önnur en fjárlög og fjárukaalög.

Fyrirsögn frumvarpa o. fl. Um breytingu á stjórnarskránni.

Felld frumvörp.

29. gr.

Tillögur til þingsályktunar skulu vera í ályktunarforni. Slika tillögu má ræða einu sinni eða tvisvar. Nú er tillaga til þingsályktunar borin upp í deild eða sameinuðu þingi, og skal þá prenta hana og útbýta meðal þingmanna á fundi. Á fundi, að minnsta kosti 1 nóttu síðar, ályktar deildin eða þingið, eftir uppástungu forseta, hvort hún skuli rædd í einni eða tveimur umræðum. Umræða má eigi fram fara fyrr en í fyrsta lagi daginn eftir.

Ef ein umræða er ákveðin, skal henni og atkvæðagreiðslu hagað eftir fyrirmælunum um 2. umræðu lagafrumvarpa (22. gr.), og sama er um fyrri umræðu, ef tvær eru. En síðari umræðan fer fram eins og þriðja umræða um lagafrumvörp (23. gr.).

Þingsályktunartillögu, er samþykkt hefur verið í annarri þingdeildinni, má senda hinni deildinni og láta hana þar sæta sömu meðferð sem nú er sagt hér á undan í grein þessari. Sé henni breytt þar, skal hún endursend hinni deildinni og tekin þar til einnar umræðu. Ef tillögunni er þá aftur breytt, skal hún lögð fyrir hina deildina af nýju og um hana viðhöfð ein umræða. Sé henni þar enn breytt, skal hún lögð fyrir sameinað þing og útkljáð þar með einni umræðu.

Þingsályktunartillögur, sem fara fram á útgjöld úr ríkissjóði, skal jafnan bera upp í sameinuðu þingi og hafa tvær umræður um þær.

30. gr.

Ávarp má hvor þingdeildin fyrir sig senda konungi, og skal fara með það sem þingsályktunartillögu, að því fráskildu, að ávarp verður ekki sent frá einni deild til annarrar.

31. gr.

Nú vill alþingismaður beiðast skýrslu ráðherra um landsmál (stjkskr. 49. gr.), og gerir hann það með fyrirspurn, er afhent sé forseta, og skal prenta hana og útbýta meðal þingmanna á fundi, jafnframt því að for-

Þingsályktunartillögur.

Tilhögun umræðna.

Tillaga send milli deilda og í sameinað Alþingi.

Útgjalda-tillögur.

Ávarp.

Fyrirspurnir.

seti skýrir frá henni. Á öðrum fundi leyfir deildin fyrirspurnina eða synjar leyfis.

Leyfi deildin fyrirspurnina, sendir forseti ráðherra hana, og er hún svo borin upp og rædd á fundi síðar. Við þessa umræðu má enga ályktun gera.

32. gr.

Breytingartillögur.

Breytingartillögur við lagafrumvörp og þingsályktunartillögur skulu vera prentaðar og þeim útbýtt daginn áður en þær koma til umræðu. Ráðherra og hver þingdeildarmaður, eða í sameinuðu þingi hver þingmaður, má koma fram með breytingartillögur við hverja umræðu sem er.

Breytingartillaga við

breytingartillögu.

Breytingartillögu við breytingartillögu má þingmaður bera upp við byrjun þess fundar, er hún skal tekin til umræðu. Þó skal þá vera búið að útbýta henni. Nefnd getur einnig borið upp breytingartillögu með jafnstuttum fresti, en aðrir því aðeins, að deildin samþykki það.

Breytingartillaga um felld atriði.

Breytingartillögur í sameinuðu þingi við lagafrumvörp frá þingdeild.

Breytingartillögu um atriði, sem búið er að fella í deild, má eigi bera upp aftur í sömu deild á sama þingi. en heimilt er að bera hana upp í hinni deildinni og sameinuðu þingi, ef tækifæri er til þess eftir þingsköpum. Þegar lagafrumvörp koma í sameinað þing frá annarri hvorri þingdeildinni, má þó eigi gera breytingartillögur um önnur atriði en þau, er sú deildin, er síðast hafði frumvarpið til meðferðar, breytti við þá umræðu. Forseti úrskurðar, hvort það er sama atriði, sem liggur fyrir, og atriði, er áður hefur verið fellt í sömu þingdeild, og er þingmönnum skylt að hlíta þeim úrskurði.

IV. Fundarsköp.

33. gr.

Fundarsetning o. fl.

Skylt er þingmönnum að sækja alla þingfundir, nema nauðsyn banni. Forföll skal tilkynna forseta svo fljótt sem unnt er, og metur hann nauðsynina.

Heimilt er forseta að veita þingmanni brottveruleyfi, þó eigi lengur en tvær nætur að nauðsynjalausu, nema deildin samþykki.

Þegar fundur er settur, skal samþykkja fundarbók frá síðasta fundi (14. gr.). Þar næst skýrir forseti frá erindum þeim, sem honum hafa borizt eða útbýtt hefur verið. Þá er gengið til dagskrár.

34. gr.

Þingmaður, sem hefur óskað að taka til máls og fengið leyfi til þess, skal standa upp úr sæti sínu og mæla þaðan, og skal hann ávallt víkja ræðu sinni til forseta eða fundarins. Eigi má hann annars ávarpa nokkurn einstakan þingmann, og kenna skal þingmann við kjördæmi sitt eða kosningu. Við útvarpsumræður skulu þó þingmenn jafnframt nefndir fullu nafni.

Við útvarpsumræður skulu ræðumenn, aðrir en forseti, jafnan mæla úr ræðustól, og heimilt er þeim endræna að flytja ræður sínar þaðan.

35. gr.

Framsögumaður meiri og minni hluta nefndar, svo og flutningsmaður máls, en eigi nema einn, þótt fleiri flytji, mega við hverja umræðu um mál tala þrisvar. Ef tveir eða fleiri eru flutningsmenn, skal sá, er fyrstur stendur á skjalinu, teljast framsögumaður, nema annar sé tilnefndur. Aðrir mega ekki tala oftari en tvisvar. Þó er jafnan heimilt að gera stutta athugasemd um atkvæðagreiðslu, um gæzlu þingskapa og til þess að bera af sér sakir.

Ráðherrar mega tala svo oft sem þeim þykir þurfa. Þegar útvarpað er umræðum um þingmál, skal farið eftir reglum V. kafla.

36. gr.

Forseti gefur þingmönnum venjulega færi á að taka til máls í þeirri röð, er þeir beiðast þess. Þó getur hann vikið frá þeirri reglu við ráðherra og framsögumann,

Fundarsókn þingmanna. Samþykkt fundarbókar. Erindum útbýtt.

Þingmaður tekur til máls.

Ræðustóll.

Hve oft þingmaður má taka til máls við umræðu.

Málfrelsi ráðherra.

Í hverri röð þingmenn taka til máls.

svo og til þess, að ræður með og móti málefni skiptist á, eða til þess, að þingmaður geti gert stutta leiðrétting eða athugasemd, er snertir sjálfan hann.

37. gr.

Tak-
mörkun
umræðu-
tíma.

Ef umræður dragast úr hófi fram, getur forseti úrskurðað, að ræðutími hvers þingmanns skuli ekki fara fram úr ákveðinni tímalengd, og einnig getur forseti stungið upp á, að umræðum sé hætt. Svo getur og forseti lagt til, hvort heldur í byrjun umræðu eða síðar, að umræðum um mál skuli lokið að liðnum ákveðnum tíma. Eigi má þó, meðan nokkur þingmaður kveður sér hljóðs, takmarka ræðutíma við nokkra umræðu svo, að hún standi skemur en 3 klukkustundir alls. Tillögur forseta skulu umræðulaust bornar undir atkvæði í þingdeild þeirri, sem hlut á að máli, eða sameinuðu þingi, og ræður afl atkvæða úrslitum. Sömu leiðis geta 3 þingmenn í efri deild, 6 í neðri deild og 9 í sameinuðu þingi krafizt þess, að greidd séu atkvæði um það umræðulaust, hvort umræðu skuli lokið, umræðutími eða ræðutími hvers þingmanns takmarkaður. Nöfn þeirra þingmanna skulu lesin upp og rituð í gerðabókina. Eftir ákvæðum þessarar greinar og 35. gr., að því er varðar sameinað þing, skal einnig fara á þingsetningarfundum.

Skipting
umræðu-
tíma.

Nú hefur verið samþykktur takmarkaður umræðutími eða ákveðinn ræðutími hvers þingmanns, og skal þá forseti skipta umræðutímanum í heild sem jafnast á milli fylgismanna og andstæðinga máls þess, sem er til umræðu, án þess að hann sé bundinn við, í hvaða röð þingmenn hafa kvatt sér hljóðs, eða milli flokka, ef hentara þykir.

Ræðutími
ráðherra.

Ákvæði þessarar greinar ná einnig til ræðutíma ráðherra.

38. gr.

Upp-
lestur.

Eigi má, nema með leyfi forseta, lesa upp prentað mál.

39. gr.

Skyld er þingmanni að lúta valdi forseta í hvívetna, er að því lýtur, að gætt sé góðrar reglu. Skyldi almenn óregla koma upp, er það skylda forseta að gera hlé á fundinum um stundarsakir, eða, ef nauðsyn er til, slíta fundinum alveg.

Þing-
menn
gæti
reglu.

40. gr.

Frumvörp, hvort heldur eru frá stjórninni eða þingmönnum, svo og tillögur til þingsályktunar og breytingartillögur, má kalla aftur á hverju stigi umræðu sem vill. En heimilt er hverjum þingmanni að taka það jafnskjótt upp aftur á sama fundi. Fyrirspurn má og afturkalla.

Aftur-
köllun.

41. gr.

Þyki þingdeild eigi ástæða til að gera ályktun um eitthvert málefni, getur hún vísað því til ráðherra (stjkskr. 51. gr.).

Máli
vísað til
ráðherra.

42. gr.

Heimilt er þingmanni að krefjast þess, að gengið sé til atkvæða um eitthvert þingmál umræðulaust, en það skal því aðeins gert, ef $\frac{2}{3}$ fundarmanna eru því samþykkir.

Krafa um
atkvæði
umræðu-
laust.

Meðan á umræðum stendur má gera tillögu, er byggð sé á ástæðum, um að taka skuli fyrir næsta mál á dagskránni, og skal þá afhenda forseta tillögunu um það skrifaða. Slika tillögu má og gera í prentuðu nefndaráliti.

Rök-
studd
dagskrá.

43. gr.

Forseti deildar ákveður fyrir lok hvers fundar dagskrá fyrir næsta fund hennar, eftir því sem við verður komið. Þó má ákveða hana eftir ályktun deildarinnar, er 3 þingmenn í efri deild og 6 í neðri deild krefjast þess skriflega og gera tillögu um ákveðna dagskrá.

Dagskrá.

Ef þá er farið fram á, að mál sé látið ganga út af dagskránni, skal afhenda forseta kröfuna um það samdægurs og dagskráin er ákveðin. En sé farið fram á, að

Krafa um
mál af
eða á
dagskrá.

mál sé tekið á dagskrá, skal tilkynna deildinni það í lok þess fundar, er krafan um það kom fram á. Um þessa tillögu skal í byrjun næsta fundar greiða atkvæði umræðulaust. Sé hún felld, er með því samþykkt dagskrá forseta.

Forseti breytir dagskrá.

Nýtt mál á dagskrá.

Þegar dagskrá er eigi ákveðin eftir ályktun deildarinnar, getur forseti breytt röðinni á þeim málum, sem eru á dagskrá, og einnig tekið mál út af dagskrá. Mál, sem eigi er á dagskrá, verður því aðeins tekið fyrir, að til þess fáiast samþykki $\frac{3}{4}$ þeirra, sem á fundi eru, og leyfi ráðherra, sbr. 64. gr.

44. gr.

Þingdeild ályktunarfer.

Hvorug þingdeildin má gera nokkra ályktun, nema meira en helmingur þingmanna sé á fundi og greiði þar atkvæði (stj.skr. 48. gr.). Þingmaður, sem er á fundi, en greiðir ekki atkvæði við nafnakall án lögmætra ástæðna, telst taka þátt í atkvæðagreiðslunni.

Engin ályktun er lögmæt, nema meira en helmingur fundarmanna, þeirra sem atkvæðisbærir eru, greiði atkvæði með henni.

Skylda þingmanna að greiða atkvæði.

Nafnakall.

Skyllt er þingmanni, hvort heldur í deild eða sameinuðu þingi, að vera viðstaddur og greiða atkvæði, nema hann hafi lögmæt förföll eða fararleyfi.

Nú er haft nafnakall við atkvæðagreiðslu og þingmaður greiðir eigi atkvæði, og skal hann þá leiða rök að því.

Forseti sker úr, hvort þau rök skuli gild talin, en þingmaður sá, sem hlut á að máli, getur skotið þeim úrskurði undir atkvæði deildarinnar eða þingsins.

Enginn þingmaður má greiða atkvæði með fjárveitingu til sjálfs sin.

45. gr.

Skipting, röð og innra samband atkvæðagreiðslu.

Forseti ræður því, hvernig atkvæðagreiðslu er skipt og í hverri röð og innra sambandi hún fer fram. Þó getur þingdeild eða sameinað þing, ef 3 í efri deild, 6 í neðri deild og 9 í sameinuðu þingi krefjast þess, breytt ákvörðun forseta.

46. gr.

Þá er forseti hefur ástæðu til að ætla, að allir séu á einu máli, má hann lýsa því yfir, að gert sé út um atriði án atkvæðagreiðslu, ef enginn krefst þess, að hún fari fram, og skal þá sú yfirlýsing forseta koma í stað atkvæðagreiðslu. Um lagafrumvörp og þingsályktunartillögur verður hann þó jafnan að hafa atkvæðagreiðslu við allar umræður (sbr. 21.—26. og 29. gr.).

Atkvæðagreiðsla. Atriði samþykkt án atkvæðagreiðslu.

Atkvæðagreiðslan fer fram á þann hátt, að hver þingmaður réttir upp hægri hönd sína, hvort sem hann greiðir atkvæði með eða móti máli. Skrifarar telja atkvæðin, en forseti skýrir frá úrslitum atkvæðagreiðslunnar, eftir að atkvæða hefur verið leitað með og móti. Hafi atkvæðagreiðslan fallið þannig, að málið sé hvorki samþykkt né fellt, lætur forseti nafnakall fara fram. Sömuleiðis er forseta heimilt að láta atkvæðagreiðslu fara fram með nafnakalli, annaðhvort þegar í stað eða ef atkvæðagreiðsla hefur áður farið, en verið óglögg. Sömuleiðis geta 3 þingmenn í efri deild, 6 í neðri deild og 9 í sameinuðu þingi krafizt nafnakalls við atkvæðagreiðslu um tiltekið atriði. Skrifleg krafa um það skal afhent forseta áður en atkvæðagreiðsla þyrjar. Nöfn þeirra þingmanna skulu lesin upp og bókuð.

Hvernig atkvæðagreiðsla fer fram.

Nafnakall.

Við nafnakall skal farið eftir tölusettri nafnaskrá í stafrófsröð og hluta um í hvert sinn, á hverri raðtölunni skuli byrja nafnakallið.

Forseti skal jafnan greiða atkvæði síðastur.

47. gr.

Afl atkvæða ræður um úrslit mála og málsatriða, nema óðruvísi sé ákveðið í stjórnarskránni eða þingsköpunum (sbr. 26. gr.).

Afl atkvæða.

48. gr.

Um kosningar fer eftir því, sem fyrir er mælt í 3. og 17. gr., að því viðbættu, að þegar kjósa á um tvo menn eða fleiri í þingdeild eða sameinuðu þingi, hvort heldur

Kosning óhlutbundin

og hlutbundin (de Hondt). er til starfa innan þings eða utan, skal beita hlutfallskosningu með aðferð þeirri, er kennd er við de Hondt (listakosning), ef 3 þingmenn í efri deild, 6 í neðri og 9 í sameinuðu þingi æskja þess.

Aðferðin er þessi:

Hvernig hlutfallskosning fer fram. Þeir þingmenn, er komið hafa sér saman um að kjósa allir sömu menn í sömu röð, afhenda forseta, þegar til kosninga kemur, lista yfir þá í þeirri röð. Þegar hann hefur tekið við listunum, merkir hann hvern þeirra bókstaf, A, B, C o. s. frv., eftir því sem sjálfur hann ákveður eða ákveðið hefur verið með samkomulagi eitt skipti fyrir öll þann þingtíma. Síðan les forseti upphátt stafnafn hvers lista og nöfn þau, er á honum standa. Þá kjósa þingmenn þannig, að hver ritar á kjörmiða aðeins stafnafn (A, B o. s. frv.) þess lista, er hann vill kjósa eftir. Kjörmiðarnir eru afhentir forseta, og nefnir hann upphátt bókstaf hvers miða, en skrifararnir rita jafnóðum og telja saman, hve mörg atkvæði hafa fallið á hvern lista, hve mörg á A, hve mörg á B o. s. frv. Tölu þeirri, sem hver listi þannig fær, er svo skipt, fyrst með 1, síðan með 2, síðan með 3 o. s. frv., eftir því sem með þarf. Hlutatölur hvers lista eru ritaðar í röð hver niður undan annarri, og yfir dálkinum er ritaður bókstafur þess lista.

Hlutatölur ráða úrslitum. Kosningin fer eftir hlutatölunum, þannig að sá listi fær fyrsta mann, er hæsta á hlutatöluna, sá listi næsta mann, er á næsthæsta hlutatölu, o. s. frv., þar til fullskipað er. Ef jafnháar hlutatölur koma á tvo eða fleiri lista, skal varpa hlutkesti um, hvor listinn skuli koma að manni.

Af hverjum lista skulu menn hljóta kosning í þeirri röð, sem þeir standa á listanum.

Kjörmiði ógildur. Kjörmiði við óhlutbundnar kosningar er ógildur, ef á honum standa fleiri eða færri nöfn en samsvarar tölu nefndarmanna, eða nafn er ógreinilegt eða á eigi við.

49. gr.

Fundir, bæði þingdeilda og sameinaðs þings, skulu haldnir í heyranda hljóði. Þó getur forseti eða 3 menn í efri deild, 6 í neðri deild og 9 í sameinuðu þingi krafizt þess, að öllum utanþingsmönnum sé visað á braut, og sker þá þingið úr því, hvort svo skuli gert og umræður fara fram í heyranda hljóði eða fyrir luktum dyrum (stjkskr. 52. gr.).

Fundir í heyranda hljóði, Umræður fyrir luktum dyrum.

50. gr.

Forseti skipar fyrir um, hvernig mönnum skuli gefinn kostur á að vera við fundi þá, er haldnir eru í heyranda hljóði. Áheyrendur eru skyldir til að vera kyrrir og hljóðir. Brjóti nokkur móti því, getur forseti látið visa honum á braut, og ef þörf er á, öllum áheyrendum.

Áheyrendur. Brottvísun vegna ókyrrðar.

V. Útvarp umræðu.

51. gr.

Útvarpa skal þingsetningu og þinglausnum.

Þá skal og útvarpa framsöguræðu fjármálaráðherra um frv. til fjárlaga og, ef óskað er, hálfrar stundar ræðum af hálfu annarra þingflokka, enda hefur fjármálaráðherra þá og rétt til stundarfjórðungs svarræðu.

Hverju skylt er að útvarpa.

52. gr.

Þegar útvarpað er umræðum um þingmál, skulu þingflokkar hafa rétt til jafnlangs ræðutíma, og forsetar gefa þingmönnum færi á að taka til máls þannig, að flokkarnir skiptist á. Við útvarpsumræðu gilda ekki ákvæði 35. gr. um málfrelsi ráðherra. Rétt skal þingmönnum utan flokka að eiga þátt í útvarpsumræðum, þó þannig, að enginn þeirra fái lengri tíma en helming þess, er hver þingflokkur hefur til umræða, og ekki skulu þingmenn utan flokka, ef fleiri eru en tveir, fá lengri tíma samanlagt við útvarpsumræðu en hver einstakur þingflokkur.

Jafnrétti þingflokka.

Málfrelsi ráðherra. Réttur þingmanna utan flokka.

53. gr.

Frh. 1. Við framhald fyrstu umræðu fjárlaga mega ræður í umr. fyrstu umferð vara eina stund, en síðan hálfra stund þrjár umferðir, og enn aðrar þrjár stundarfjórðung. og van- Skal þá útvarpi umræðu um fjárlög að fullu lokið. Sama traust. regla gildir um útvarp umræðu um vantraust.

Umferð. Það er umferð, þegar fulltrúar allra þingflokka hafa tekið til máls og þeir þingmenn utan flokka, sem þátt taka í umræðum.

54. gr.

Ræðutími Þegar útvarpað er umræðum um önnur mál en þau, í öðrum er í 51. og 53. gr. segir, fær hver þingflokkur til um- málum. ráða þrjá stundarfjórðunga, er skiptast í tvær umferðir.

Tak- Takmarka má fyrirfram umræðutíma um þingmál, mörkun önnur en þau, er um ræðir í 51. og 53. gr., þótt umræðu útvarps- sé útvarpað, allt niður í 3 klukkustundir (sbr. 37. gr.), umræðu. enda styttr þá forseti umferðir að sama skapi.

55. gr.

Útvarp Nú óskar þingflokkur, að umræðu verði útvarpað, og með snýr þá formaður flokksins tilmælum sínum til forseta. samþykki Skál forseti þegar tilkynna það formönnum annarra annarra þingflokka, en þeir leita samþykkis flokks síns svo flokka. fljótt sem auðið er. Útvarpa skal umræðu, þegar sam- þykki allra flokka kemur til.

56. gr.

Útvarp Nú næst ekki samkomulag milli þingflokka um út- án sam- varp umræðu, og skal forseti þá tilkynna það þeim, sem þykkis kröfuna átti. Ef þingflokkur ítrekar kröfu sína, skal annarra umræðunni útvarpað. Réttur til útvarps án samþykkis flokka. annarra þingflokka gildir þó aðeins um tvær umræður umfram þann flokk, sem sjaldnast hefur neytt þessa réttar.

57. gr.

Boðun Dag og stund útvarpsumræðu skal tilkynna í útvarpi útvarps- og á þingfundi svo fljótt sem unnt er. umræðu.

58. gr.

Umræðum skal útvarpa í sömu röð og kröfur um út- Röö út- varp hárust forseta, enda sé að öðru leyti fullnægt varpsum- ákvæðum þingskapa. Forseti getur þó vikið frá þessari ræðna. röð, ef sérstakar ástæður liggja til.

59. gr.

Formenn þingflokka eru réttir aðilar gagnvart for- Aðild seta og þingmönnum flokksins um allt það, er að út- flokks- varpi umræðu lýtur. for- manna.

60. gr.

Forseti sker úr ágreiningi, sem verður um skilning á Úrskurð- reglum þessum eða framkvæmd þeirra. arvald forseta.

VI. Ýmisleg ákvæði.

61. gr.

Þing- Hvorug þingdeildin má taka við nokkru málefni, deild tekur nema einhver þingdeildarmanna taki það að sér til eigi við flutnings- flutnings- maans. maans.

62. gr.

Alþingis- Umræður þingdeildanna og sameinaðs Alþingis, ásamt tíðindi. þingskjólum og atkvæðagreiðslum um þau, skulu prentaðar í Alþingistíðindunum.

Í Alþingistíðindunum má ekkert undan fella, það er þar á að standa og fram hefur komið í þinginu og gerðabækur þingsins og handrit af umræðum í þinginu bera með sér. Engar breytingar má gera á hvorugu þessu, nema leiðrétta þurfi auðsæjar og sannanlegar villur. Engu má bæta inn í Alþingistíðindin, hvort sem það varðar menn eða málefni, nema þess sé óhjákvæmileg þörf eða í því felist sjálfsgöð leiðrétting.

63. gr.

Þingsaf- Ef þingmaður talar óvirkulega um konunginn eða glöpun og þing- ber þingið eða ráðherra eða einhvern þingmann brigzl- víti.

yrðum, eða vikur með öllu frá umtalsefninu, þá skal forseti kalla til hans: „Þetta er vitavert“, og nefna þau ummæli, sem hann vitir. Nú er þingmaður vittur tvisvar á sama fundi, og má þá forseti, með samþykki fundarins, svipta þingmanninn málfrelsi á þeim fundi.

64. gr.

Afbrigði frá þingsköpum. Eftir uppástungu forseta eða skriflegri uppástungu frá 3 þingmönnum í efri deild, 6 þingmönnum í neðri deild og 9 í sameinuðu þingi má bregða út af þingsköpum þessum, ef ráðherra leyfir og $\frac{3}{4}$ þeirra þingmanna, er um það greiða atkvæði, samþykkja. Um stjórnarfrumvörp eða frumvörp, sem flutt eru fyrir hönd ríkisstjórnarinnar, ræður þó einfaldur meiri hluti. Afbrigði mega þau ein vera, er eigi koma í bága við stjórnarskrána.